

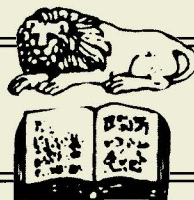

Jeromos füzetek

Á
L
D
O
T
T

K
A
R
Á
C
S
O
N
Y
T
!

62. szám

Karácsony, 2005

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Budapest, 2005

Tartalomjegyzék

Megszületett...	címlap
Ajánlás	1
Csendes percek (Havva)	2
Hallgatva és hirdetve Isten igéjét (Walter Kasper bíboros)	3
<i>Élő Ige Bibliaiskola, 52. óra (Vágvölgyi Éva)</i>	23
Biblikus folyóiratok szemléje (Székely István)	37
Olvasóink kérdezik (Székely János)	40
A „Dei Verbum” hatása (V. Paglia érsek)	42
Innen-Onnan (Székely István)	44
Társulatunk életéből	45
Könyvajánlatunk	borító

J e r o m o s f ü z e t e k
az első magyar szentírástudományi folyóirat
- gyakorlati anyaggal hitoktatók számára -
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig ☎ 332-22-60

jeromos@biblia-tarsulat.hu

www.biblia-tarsulat.hu

**A szerkesztőbizottság tagjai: Székely István, Tarjányi Béla,
Thorday Attila, Vágvölgyi Éva, Zsuppán Monika**

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Nyomda: Royal Press Hungary Kft.

Ajánlás

Az Egyház nem önmagából él, hanem az evangéliumból. Ezt hangsúlyozta **XVI. Benedek pápa** (nov. 6-án) a vasárnapi Úrangyala-imádság alkalmával. Megemlékezett az Isteni kinyilatkoztatásról szóló Dei Verbum konstitúcióról, amelyet 40 évvel ezelőtt fogadott el a II. Vatikáni Zsinat. *„Az Egyház az evangéliumból nyer szüntelenül eligazítást útján. A Dei Verbum zsinati dokumentum nagy lendületet adott Isten Szava tiszteletének. Isten szavából mélyrehatóan megújulhat az egyházi közösség, mindegyik előtt az igehirdetés, az oktatás, a teológia, a lelkiiségek és az ökumenikus kapcsolatok. Isten Szava az, ami által a Szentlélek a hívőket elvezeti a teljes igazságra (vö. Jn 16,13).”* A Szentatya igazi *„biblikus tavaszról”* szólt, és hangsúlyozta, mennyire közel van a szívéhez a ‘lectio divina’, a lelki bibliaolvasás. Az az olvasási mód, melynek során elolvassuk a szöveget, majd újra elolvassuk, félig hangosan elmormoljuk, ahogyan az Atyák mondták, és így mintegy kipréseljük annak összes ‘levét’, s így táplálj bennünket az elmélkedés és a szemlélődés, miként a gyümölcsök leve élteti az konkrét életet.

A Zsinat Krisztust állította a középpontba; ő a közvetítő, s egyben ő az egész kinyilatkoztatás. A püspökök feladata eddig is egyértelmű volt: *„Jézus dicsőséges visszatéréséig nem várhatunk további nyilvános kinyilatkoztatást. Az apostolok és utódaik, a püspökök a kincstárnokai az üzenetnek, amit Krisztus az Egyházra bízott, azért, hogy annak teljességét továbbadják minden nemzedéknek.”*

(Vatikáni Rádió, 2005. 11. 6.)

Karácsony

Megnyílt az ég,
S a földdel
Egy pillanatra
Összeért,
A szelíd dombok,
És csöndes vizek
Fellángoltak.
Mi kései utódok,
Ülünk a pásztortűznél
A sötétben,
S mondjuk egymásnak
A történetet.
A világ
Kétezer év óta
Hordozza
Ennek a szent
Foganásnak
Terhét,
S tán egyszer
– Csak az Atya
Tudja a percet –
Mint az eget
Kettéhasító villám,
A Fény átjárja,
És a világ
Újra szüli önmagát,
S Isten dicsősége
Minden test számára
Kinyilvánul.

(Havva)

Walter Kasper bíboros

»Hallgatva és hirdetve Isten igéjét«

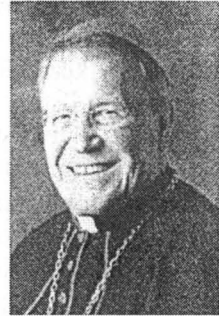
»Isten szavát hallgatni és hirdetni«

A kinyilatkoztatásról szóló

»Dei Verbum« konstitúció

Forrás: „A Szentírás az Egyház életében” címmel a Dei Verbum kihirdetésének 40. évfordulója alkalmából a Katolikus Bibliaszövetség és a Pápai Egységtitkárság által rendezett kongresszuson (Róma, 2005. szept. 14-18.) elhangzott előadás.

Fordította: Székely István.

I. Megnyitás nagy „bumm”-mal

A »Dei Verbum« dogmatikai konstitúció vitája a zsinati aulában nagy „bumm”-mal kezdődött, miként egy nyitány üstdob-ütéssel. A teológiai előkészítő bizottság által előkészített tervezetet a nagy többség már az első ülészakon elutasította. Mivel azonban ez a többség a szükséges kétharmadosnál valamivel kisebb volt, XXIII. János pápának be kellett avatkoznia. Ahogyan azonban ezt tette, az egy evangélikus megfigyelőből azt a nyilatkozatot csalta ki, hogy kezd hinni a pápa tévedhetetlenségében. A pápa ugyanis azt tette, ami természetes, ha az ember elakad: bizottságot alakít. És XXIII. János pontosan így tett. Hogy a zsákutcából kiutat találjanak, vegyes összetételű bizottságot hozott létre, két elnökkel – Ottaviani és Bea bíboros személyében – az egymással a vitában szembenálló oldalakról.¹

¹ A Zsinat történeléhez általában, és közelebbről a „Dei Verbum” határozat keletkezéséről: Storia del Concilio Vaticano II, kiad. Von G. Alberigo, 1-4. köt., Bologna 1995-99. A Marchetto, Il concilio ecumenico Vaticano II, Città del Vaticano 2005. A „Dei Verbum” teológiai értelmezéséhez: E. Stakemeier, Die Konzilskonstitution über die

Az első ülészaknak ebben a vitájában talált magára a Zsinat. Amikor a negyedik ülészak végén VI. Pál pápa néhány módosítással ismét belenyúlt a folyamatba, hogy a kisebbség csatlakozását is lehetővé tegye, a Zsinat mindenesetre a saját határait is érzékelhette.

A Zsinatot megnyitó nagy bummnak párja a konstitúció szövegének eleje. Ezzel írja körül a Zsinat a saját és az egyház mibenlétét. A konstitúció így kezdődik: »Dei Verbum religiose audiens et fideliter proclamans...« »Isten szavát áhitattal hallgatva és hűséggel hirdetve...« Hozzáteszi, hogy Istennek áhitattal hallgatott és hűséggel hirdetett szava *praeconium salutis*, az üdvösség híre és az élet igéje.

Egy tanítóhivatali dokumentum kezdő kifejezése, az *incipit*, rendszerint jelzi az egész dokumentum kitűzött célját. Ezért az említett első szavakat az egész konstitúció értelmezési kulcsaként foghatjuk fel. Sőt, ezen túlmenően, éppen ezzel a bevezető szöveggel akarta a Zsinat összefoglalni az egyház egész létét »a hallgatás és hirdetés kettős gesztusában«. Lehetetlen jobban kifejezni »Isten szavának felsőbbbbségét, uralkodó helyzetét az egyház minden emberi szava és cselekvése fölött«, mint ahogy ez itt történt. Miközben talán úgy tűnhetett, hogy a Zsinat a maga egyháztani tükröztetése felé tart, amelyben az egyház mintegy önmaga körül kering és saját magát teszi a kinyilatkoztatás központi tárgyává, addig ez a megfogalmazás »az egyházat fölfelé nyitott létezőként mutatja be, amely teljes mivoltát a hallgatás gesztusába tömöríti, és szavai csak ebből eredhetnek.«² Az egyház itt hallgató egyházként határozza meg magát, és csak hallgató egyházként lehet hithirdető egyház is.

A Zsinat a további szövegrészekben nem mindig tudta fenntartani ennek a grandiózus fogalmazásnak a magaslatát. Ahhoz az eredményhez, amelyben a végleges szöveget a végén mindössze 6 ellenszavazat-

---

göttliche Offenbarung, Paderborn 1966; J. Ratzinger, Kommentar zur Dogmatischen Konstitution über die göttliche Offenbarung, in: LThK Vat. II, 2. köt. (1967), 498-543; 571-583; H. de Lubac, La révélation divine. Commentaire du préambule et du chapitre I de la constitution „Dei Verbum“ du Concile Vatican II, Paris 1983 (ném.: Die göttliche Offenbarung. Kommentar zum Vorwort und zum ersten Kapitel der Dogmatischen Konstitution „Dei Verbum“ des Zweiten Vatikanischen Konzils, Freiburg i. Br. 2001, 41-58); O. H. Pesch, Das Zweite Vatikanische Konzil. Vorgeschichte – Verlauf – Ergebnisse – Nachgeschichte, Würzburg 1993, 271-290.

² Minden idézet: J. Ratzinger, Kommentar, 504

tal elfogadták, sok helyen engedményt kellett tenni, más helyeken pedig egyes kérdéseket nyitva kellett hagyni. De minden erőfeszítést bőven megért volna az is, ha a konstitúció csupán ezt az első mondatot mondta volna ki. A nyilatkozatot már maga ez a mondat is az egyház önértelmezésének alapvető dokumentumává teszi.

II. A történelmi problémák terhe

Nem meglepőek azok a nehézségek és feszültségek, amelyek a konstitúció kidolgozása során adódtak, ha meggondoljuk, milyen problémákat kellett megoldani, mekkora történelmi teherterelekek akadályait kellett legyőzni, miről szóltak a viták, és mi forgott kockán.

Ha igazságosak vagyunk és elismerjük a dokumentum igazi jelentőségét, akkor vissza kell tekintenünk a reformáció korának vitáihoz. Már 1518-ban, Luther Márton és Caietanus bíboros nyilvános vitájában szerepelt a Tanítóhivatalnak a Szentírás magyarázatában való illetékessége.³ Luther egyik fő reformációs írásában (*De captivitate Babylonica*, 1520) szerepel az akkor klasszikussá vált meghatározás az egyházzól mint *creatura verbi-ről*.⁴ Luther végül 1537-ben, a viták csúcspontján így fogalmazott: »A hit számára Isten szavának kell törvényt alkotnia, s ezt senki más nem teheti, még egy angyal sem« (Schmalkaldeni Cikkelyek).⁵ Ezt a kijelentést kihívásnak és megsemmisítő kritikának szánta. Luther Isten szava által, mint az egyház fölött uralkodó hatalom által akarta sarkaiból kifordítani – ahogy ő mondta – a pápista egyházat.

Ilyen tézisekkel Luther olyan éles vitát indított el, amelyben nem csak az akkor kétségtelenül sürgősen szükséges reformokról volt szó, sőt már nem is csak szociális és politikai összetűzésről. Így aztán mindez perdöntővé vált, amikor teológiailag az egyháznak Isten szavához való viszonyát kellett meghatározni. Caietanus ezt már Augsburgban tisztán látta és Luther ellenében kijelentette: »Ezt én új egyház alapításának nevezem.«⁶

---

³ Vö. O. H. Pesch, *Hinführung zu Luther*, Mainz 1982, 107-109. Ugyanígy Luthers 1521-es nyilatkozata a Worms-i Reichstag előtt: WA 7, 83B.

⁴ WA 6, 561.

⁵ BSELK 421.

⁶ O. H. Pesch, *Hinführung*, 105.

A Tridenti Zsinat atyái megértették a kihívást. Tudták, hogy az egyház reformokra szorul, és dekrétumaikkal átfogó reformot indítottak el. A probléma mélységét már a negyedik, 1546. évi ülésen tárgyalták a »Decretum de libris sacris et de traditionibus recipiendis« keretében. Ott a Zsinat szólt a »tisztá evangélium«-ról {puritas ipsa Evangelii}, majd ezen túlhaladva a »tisztá evangélium az egyházban«-ról {puritas ipsa Evangelii in Ecclesia}. Ebben az »az egyházban«-ban rejlik a döntő különbség. Erről az »evangélium az egyházban«-ról mondhatták ki a zsinati atyák, hogy az az *egy* (egyetlen) forrása (*fons*, egyesszámban!) »minden üdvösséget hozó igazságnak és erkölcsi rendnek« {omnis et salutaris veritatis et morum disciplinae} (DH 1501).

Az »evangélium az egyházban« meghatározás nem egyszerűen az egyházi Tanítóhivatalnak azt a nyers igényét jelzi, hogy az evangélium ügyében rendelkezék és azt saját eszközünek tekintse; háttérben sokkal inkább a pneumatológiailag meghatározott egyháztan hosszú hagyománya áll. Ez Pál apostol második Korintusi leveléig visszavezethető. Ott Pál a korintusi egyházat egy levélhez hasonlítja, amelyet nem tintával írtak és nem kőbe véstek (mint az Ószövetséget), hanem sokkal inkább Isten Lelke írta azt a hívek szívébe (2 Kor 3,2k).

Ezt a kijelentést a nagy egyházatya, Lyoni Iréneusz már a 2. században kiemelte, és ezzel hosszú hagyományt alapozott meg.⁷ Aquinói Szt. Tamás is tudta, hogy az evangélium törvénye {lex evangelii} nem külső törvény és nem könyv, hanem »a Szentlélek kegyelme, amely megadatik a Krisztusban hívőknek« {gratia Spiritus Sancti, quae datur Christi fidelibus}.⁸ A Tridenti Zsinaton Cervini zsinati elnök hangsúlyozta ezt a pneumatológiai koncepciót. Kifejtette, hogy az evangélium nem *könyvbe* {in charta}, hanem a Szentlélek által *a szívekbe* {in cordibus} van írva.⁹

---

⁷ Szt. Iréneusz, Adversus haereses III, 4, 2; vö. 24,1. További szövegek: H. de Lubac, Geist aus der Geschichte. Das Schriftverständnis des Origenes, Einsiedeln 1968, 233-290.

⁸ Szent Tamás, Summa theologiae I/II q. 106 a. 1. Szt Tamás szakatalanul alapos biblius indoklást ad ehhez. Érdekes az is, amit a 2 Kor-hoz írt kommentárjában mond, c. 3 lectio 2.

⁹ Vö. Concilium Tridentinum, Goerresgesellschaft (kiadó), V, 11; ld. még: J. Ratzinger, Ein Versuch zur Frage des Traditionsbegriffs, in: K. Rahner – J. Ratzinger, Offenbarung und Überlieferung (QD 25), Freiburg i. Br. 1965, 50- 69.

Ha figyelünk az evangéliumnak és az egyháznak erre a pneumatológiai megalapozott összefüggésére, akkor felismerjük, hogy a Tridenti Zsinat sokkal jelentősebb, mint ahogy általában gondoljuk. Ha igazságosak akarunk lenni a Zsinathoz, akkor tudomásul kell vennünk a sajnos túl kevésbé ismert fegyelmi határozatokat is, és megállapíthatjuk, hogy a Zsinat nem csak a Tanítóhivalt és a szentségeket védte a reformátorok ellen, hanem erőteljesen szorgalmazta az igehirdetést is.¹⁰ A »Dei Verbum« konstitúció ehhez a hagyományhoz csatlakozhatott; ezért a Szentírásról és a Hagymányról szóló tridentin határozatokat részletesen idézte, elmélyítette és továbbvitte (DV 7).

Szükségessé vált azonban egy új megközelítési mód is, mivel a Trident utáni teológia nem maradt meg a Tridenti Zsinat alapjául szolgáló teológia szintjén. Megalkották a két forrás – a Szentírás és a Hagymány – elméletét, és erről a kettőről azt mondták, hogy ezek csupán távoli forrásai a hitnek, a legközelebbi és közvetlen forrás pedig az egyház Tanítóhivatala. Az evangéliumot a Tanítóhivatalban közvetlenül jelenlévőnek gondolták; s meg voltak győződve arról, hogy a Tanítóhivatal végeredményben maga igazolja saját magát, és ehhez önmaga elegendő is. Így azután a Szentírás többé vagy kevésbé csak utólagos Írás-bizonyítékok kőbányája lett.¹¹ Ez a történetietlen bibliaértelmezés szükségképpen egy második nagy szellemi harchoz vezetett, amelyet az újkori humanizmus és a felvilágosodás révén egyre inkább terjedő történeti bibliaértelmezéssel kellett megvívni. A katolikus egyházat ez a válság csak késve, a modernizmussal, a 19. század végén és a 20. század elején érte el.

A modernisták – az igazság kedvéért sok esetben inkább *úgynevezett* modernistákról kell beszélni – a modern kultúrában meghatározóvá lett történeti gondolkodást meg akarták honosítani az egyházban és a teológiában is, s az egyház számára is hasznossá és gyümölcsözővé akarták tenni a történeti gondolkodást. Ezért – az egyes részletekben teljesen jogos bírálat mellett – el kell ismerni, hogy még az »ős-moder-

---

¹⁰ Vö. Das Decretum super lectione et praedicatione der V. Sitzungsperiode., In: Conciliorum oecumenicorum Decreta, J. Alberigo u.a. (kiadók), Freiburg i. Br. 1962, 643-646.

¹¹ Vö. W. Kasper, Die Lehre von der Tradition in der Römischen Schule, Freiburg i. Br. 1962, 40-47; Y. Congar, Je crois en l'Esprit saint, Bd. 1, Paris 1979, 207-217 (ném.: Der Heilige Geist, Freiburg i. Br. 1982, 140-146).

nista« Alfred Loisyt is apológiai cél vezette. Fiatalkorában magát Angelo Roncallit (a későbbi XXIII. János pápát) is befolyásolta a modernizmussal vádolt Ernesto Buonaiuti. Feltehetőleg ez lehetett legalább egyik indítéka az ő későbbi »aggiornamento« programjának.¹²

A modernizmussal vívott vitákban olyan kérdések szerepeltek, mint a Biblia történeti megbízhatósága, a Szentírás sugalmazottsága és tévedésmentessége, a történeti kritika és az egyházi Tanítóhivatal viszonya, valamint a dogmafejlődés. A viták igen kemények voltak, és az egyes dokumentumok, mint a »Syllabus« (1864), a »Lamentabili« dekretum és a »Pascendi« enciklika (1907), valamint az antimodernista eskü előírása (1910) és az akkori Biblikus Bizottság számos, ma már túlhaladott állásfoglalása nyomán az egyházban sok feszültség keletkezett és többeket elítéltek..

Enyhülést először XII. Pius »Divino afflante Spiritu« biblikus körlevele hozott (1943-ban). Először is elismerte a történeti-kritikai módszert, és előírta az irodalmi műfajok figyelembevételét (DH 3825-31). Ezt az irányt képviselték a »Humani generis« körlevél (1950) és a Biblikus Bizottság több nyilatkozata 1948 és 1964 között (DH 3862-64; 3866-89; 3899). Ezek az újabb tanítóhivatali állásfoglalások azonban nem akadályozták meg azt, hogy közvetlenül a Zsinat előtt és még a Zsinat idején is elkeseredett viták alakuljanak ki.¹³ Így nem maradhatott el, hogy az említett kérdésekről még a zsinati aulában is kemény viták folyjanak, hátrahagyva nyomaikat a zsinati határozatban is.

Ugyanakkor azonban már a két világháború közti időben is mélyrehatóan változott a helyzet az egyházban. A 20. század első felében a liturgikus mozgalom mellett a bibliai mozgalom is az egyháznak többé már el nem hanyagolható szellemi erősségévé lett. Bibliakörök, biblia-órák és mindennapi bibliaolvasás mutatták Isten szava pasztorális és lelki gyümölcsseit a Szentírás révén. A bibliai mozgalom ezenkívül alapját képezte a vele egyidőben létrejött ökumenikus mozgalomnak, amelynek előmozdítása a Zsinat egyik fő célja volt (UR 1).

---

¹² Vö. M. Benigni – G. Zanchi, Giovanni XXIII. Biografia ufficiale, Milano 2000, 68-70.

¹³ Nagy feltűnést keltett A. Romeo támadása: L'enciclica „Divino afflante Spiritu” e le „opiones novae”, in: Divinitas 4, 1960, 387-456. „Sötét északiak”-ról beszél, akik betörték az egyébként derűs Rómába.

Az egyházon belüli fejlődés alapján a Zsinat új, pozitív és építő szellemben fordulhatott a történeti kritika felé. Ez úgy történt, hogy először is »valódi szerzőkként« (DV 11) ismerte el a Biblia szerzőit; a Szentírás tévedésmentessége alól pedig kivették a tisztán természettudományi és más kérdéseket, és arra az igazságra vonatkoztatták, amit Isten »a mi üdvösségünkre« tanítani akart (u.o.). Ezenkívül figyelmeztet a Zsinat, hogy vegyük figyelembe a Szentírás (emberi szerzőinek) eredeti szándékát, tanulmányozzuk az irodalmi műfajokat, végül pedig: közvetve elismeri az evangéliumok modern forma- és szerkesztésánát (DV 12). A Tridenti Zsinat által előnyben részesített latin Vulgáta helyett (DH 1508; v.ö. 3006) az eredeti szövegeké lett az elsőség (DV 22).¹⁴

Az, hogy a Szentírásban Isten szavának történetiségét elismerték, egyáltalán nem a Zsinat korszellem iránti engedékenységből fakadt. Mindez sokkal inkább Isten örök bölcsessége történelmi »kondeszscendenciájának«, alászállásának elismerése volt, amely az örök Logos megtestesülésében érte el tetőfokát (DV 13).

Az a szándék, hogy a Biblia által történeti és főként pasztorális tekintetben az eredetileg szándékolt mondanivaló jusson érvényre, egy harmadik kérdéscsoportot is felvetett. A tridenti határozat úgy szól, hogy a Szentírást és a hagyományokat »egyenlően hívő érzelemmel és tisztelettel« {*pari pietatis affectu ac reverentia*} kell fogadnunk (1501). Ez szükségképpen annak felvetéséhez vezetett, hogy miként lehet összhangba hozni ezt a megállapítást a Szentírás különleges jelentőségével.

Ezt a kérdést közvetlenül a Zsinat előtt Josef Rupert Geiselman tünbingeni dogmatikatudós felvetette. A tridenti szöveg keletkezéstörténetének vizsgálatakor arra a meglepő eredményre jutott, hogy a Tridenti Zsinat egyáltalán nem úgy döntött, hogy a kinyilatkoztatás egyetlen forrása *egyrészt-másrészt*, {*partim-partim*}, azaz *egyrészt* a Szentírás, *másrészt* a Szent Hagymány. Kimutatta, hogy a Zsinat ezt a »*partim-partim*«-ot a vita során elvetette, és azt egy szerény »és«-sel {*et*} helyettesítette, s így egyszerűen »a Szentírás és a Hagymány«-ról beszélt. Ezzel Trident – ahogy Geiselman állítja – a kettő tartalmának

---

¹⁴ A kérdéshez ld. A. Grillmeier kommentárját, in: LThK Vat. II, 2. kötet, Freiburg i. Br. 1967, 544-559.

egymáshoz való viszonyát nem határozta meg, hanem nyitva hagyta. Csak a Trident utáni teológiában és a katekizmusokban értelmezték az »et«-et ismét »partim-partim«-ként.

Geiselmann szerint lehetséges egy másik megoldás is, melynek értelmében az egyetlen evangéliumot teljes egészében a Szentírás és teljes egészében a Hagyomány (is) tartalmazza. Ezzel a Hagyomány nem volna leértékelve, hanem inkább felértékelődne, mert az nem a Szentírás kiegészítése, hanem a maga részéről az egész evangéliumot tartalmazza; a Hagyomány katolikus értelmezés szerint *értelmező hagyomány-ként* {*traditio interpretativa*} a Szentírás értelmezésében meghatározó jelentőségű.¹⁵ Ennek a megoldásnak nincs köze a reformáció »sola scriptura«-jához olyan értelemben, ahogy ezt az axiómát általában értik, s maga Luther sem kívánta a fentieket tagadni (az axiómába beleérteni).¹⁶ Geiselmann ezzel a magyarázatával annakidején mégis erősen súrolta egy tanítóhivatali elítéltetés határát. Tézisei a Szentírás tartalmi elegendősége tárgyában elkeseredett vitákhoz vezettek, amelyeknek a zsinati aulában is erős visszhangja volt.

Geiselmann lényegében arra a megoldásra jutott, amelyre sok-sok vita után a II. Vatikáni Zsinat is rátalált. Miként Trident, úgy a II. Vatikáni Zsinat is tudatosan eldöntetlenül hagyta a tartalmi elegendőség (teljesség) kérdését.¹⁷ A Zsinat szerint a Szentírás és a Hagyomány tartalmilag nem egymás mellett áll, hanem bensőséges egységben, egymással és egymásban összeszövődve (DV 10). A Hagyományt a Szentírás vonatkozásában nélkülözhetetlen magyarázó és főképpen

---

¹⁵ J. R. Geiselmann, Das Konzil von Trient über das Verhältnis der Heiligen Schrift und der nicht geschriebenen Traditionen, in: Die mündliche Überlieferung, M. Schmaus (kiadó), München 1957, 123-206; ua., Die Heilige Schrift und die Tradition, Freiburg i. Br. 1962. Hasonló álláspontot képviselt korábban: E. Ortigues, Écriture et Traditions apostoliques, in: RSR 36, 1949, 271-299. A legkeményebb ellenvélemény H. Lennerz-é volt: Scriptura sola?, in: Gregorianum 40, 1959, 38-53. Jó áttekintést nyújt J. Beumer, Die mündliche Überlieferung als Glaubensquelle (Handbuch der Dogmengeschichte I/4) Freiburg i. Br. 1962. Továbblépést jelentett mindenekelőtt Y. Congar, La Tradition et les traditions, I: Essai historique, Paris 1960; II: Essai théologique, Paris 1963 (ném.: Die Tradition und die Traditionen, Bd. 1, Mainz 1965).

¹⁶ G. Ebeling, „Sola scriptura“ und das Problem der Tradition, in: Wort Gottes und Tradition, Göttingen 1964, 91-143.

¹⁷ Vgl. die Relatio von Erzbischof H. Florit vom 25. 9. 1964, Teilwiedergabe in: J. Ch. Hampe, Die Autorität der Freiheit, Bd. 1, München 1967, 122-126.

meggyőző (bizonyító) szerep illeti meg.¹⁸ Ebben az értelemben mondja a Zsinat, hogy az egyház az összes kinyilatkoztatott dolgokra vonatkozó bizonyosságát nem egyedül a Szentírásból meríti (DV 9).

Utólag kifogásolták, hogy Geiselmann rosszul tette fel a kérdést, és a vitát rossz irányba terelte, mert nem vette figyelembe a Tridenti Zsinat számára alapul szolgáló pneumatologikus hagyomány-fogalmat. Ebben a tekintetben ő még valóban kötödni akart a Trident-utáni teológiához. Övé azonban az érdem, hogy szabadabbá tette az utat, amelyen ismét kijuthattunk ebből a zsákutcából, és megalapozhatjuk Isten szavának egy átfogóbb teológiáját.

III. Megfontolások Isten szava teológiájához

A Zsinat ebben a dokumentumban komolyan feltette a már régóta időszerű kérdéseket, újból felvetette az ökumenikus problémákat, szabaddá tette a független és az egyházi szentírásmagyarázat kapcsolatát, és polgárjogot adott az egyházban a történeti-kritikai módszernek. E kérdések terén kétségtelenül sok minden nyitva maradt még, és kompromisszumok is születtek. Ennek ellenére nem lehet elégtelen, kiegyenlített és ellentmondásos szövegről beszélni.¹⁹ Hibás volna ugyanis, ha a »Dei Verbum« jelentőségét a teológia által felvetett összes kérdés fényében mérnénk. Egyáltalán nem lehet az egy zsinat feladata, hogy minden egyes kérdésre választ adjon, amelyet a teológusok felvetnek és megoldani igyekeznek.

A konstitúció bevezető mondata világossá teszi, hogy a Zsinaton sokkal átfogóbb és mélyebbre ható kérdésekről van szó, nem azokról, amelyek a teológián belüli viták során szóba kerülnek és amelyeket megtárgyalni is ott kell. A Zsinat célja az, hogy megértsük a lényegét és jelentőségét Isten szavának, ami *praeconium salutis*, az üdvösség és az élet üzenete. Ezzel a fogalmazással a Zsinat az első János-levélhez kapcsolódik: »Ami kezdettől volt, amit hallottunk, amit szemünkkel láttunk, amit megnéztünk és a kezünkkel tapintottunk, azt hirdetjük: az élet Igéjét« (1 Jn 1,1).

¹⁸ Így J. Ratzinger, *Kommentar*, 499.

¹⁹ Így O.H. Pesch, *Das Zweite Vatikanische Konzil*, 286-290.

Figyelemre méltó, hogy ebben az idézetben nem csak hallásról, hanem látásról és tapintásról is szó van, s ez azt jelenti, hogy nem csak szóval történik a kinyilatkoztatás, hanem tettekkel is. A Zsinat szerint így árad ki Isten szava is, szóban és tettben, s ezek egymást kölcsönösen értelmezik (DV 2).²⁰ Isten beszéde teremtő, és ezért mindig cselekvés is. »Isten beszéde cselekvés« {dicere Dei est facere}, mondja Aquinói Tamás.²¹ Ezzel pontosan rátalál a héber *dabar* szó eredeti értelmére, amely szót és tettet is jelent. Az egyházatyák teológiája, valamint a korai és a virágzó középkori teológia tudatában volt annak, hogy a kinyilatkoztatás üdvtörténet által történik.²² Csak később illesztették be az üdvtörténetet egy elvont tan-rendszerbe, vagy szűken, személyesen és egzisztenciálisan értelmezték azt.

A Zsinat alatt főként két evangélikus teológus, Kristen E. Skydsgaard és Oskar Cullmann voltak azok, akik erősen hangsúlyozták a kinyilatkoztatás üdvtörténeti jellegét, és ezzel elsősorban VI. Pál pápánál meghallgatásra is találtak. A kinyilatkoztatás nem történetietlen mítosz, és nem is elvont spekuláció: a történelemben kezdődik, amely Jézus Krisztusban éri el befejezését és teljességét (DV 2; 4; 7; 13).

A krisztológiai összpontosítás természetesen még egy mélyebb vonatkozást is világossá tesz. Isten szó és cselekvés által nem valamit nyilatkoztat ki, hanem saját magát. A Zsinat erről azt mondja, csatlakozva az Ef 1,9-hez és más szentírási helyekhez (Kol 1,26; 1 Tim 3,16): »hogy kinyilatkoztassa önmagát és tudunkra adja akaratának szent titkát« {seipsum revelare et notum facere sacramentum voluntatis suae). Ezzel a Zsinatnak sikerült áttérnie – Max Seckler elnevezése szerint – egy oktatásméleti megértési módról közléselméleti értelmezésre.²³ Ez úgy értendő: Isten szava nem valamilyen természetfeletti tényekről vagy tanításokról akar ismereteket adni, amelyekhez az ember tisztán saját értelmével nem juthatna; sokkal inkább személytől személynek szóló közlés történik. A kinyilatkoztatásban Isten túláradó

---

²⁰ Ld. ehhez H. de Lubac kommentárját., 62-91.

²¹ Szent Tamás, Super II ad Corinthios c. 1 lectio 2 nnr. 1.

²² Szt. Ágoston, De vera religione VII,13 így fogalmaz: „historia e propheta dispensationis temporalis divinae providentiae pro salutis generis humani in aeternam vitam reformandi eatque reparandi.”

²³ M. Seckler, Der Begriff der Offenbarung, in: Handbuch der Fundamentaltheologie, W. Kern u.a. (kiadók), 2. köt., Freiburg i. Br. 1985, 64-67.

szeretéből mint barátaihoz szól hozzánk (DV 2, v.ö. Kiv 33,11; Jn 15,14k).

A kinyilatkoztatás személyes megértését személyes hitérzék követi. A »hit engedelmességéről« (Róm 16,26), amellyel az ember a kinyilatkoztató Isten iránt viselkedik, a Zsinat a következőt mondja: »Ebben válaszol az ember Istennek teljes szabadsággal, úgy, hogy értelmével és akaratával egészen aláveti magát a kinyilatkoztató Istennek, és önként elfogadja kinyilatkoztatását« (DV 5). Végül a hit nem a hallott szóra vonatkozik, nem is az üdvösség megtapasztalt eseményére, hanem egyedül Istenre, aki önmagát szó és tett útján kinyilatkoztatja.

Aquinói Tamás a hitnek (a hívésnek) ezt az alapstruktúráját helyesen ragadta meg. Szerinte a hit `formális tárgya' Isten, mint az *első igazság, prima veritas*; az `anyagi tárgy' ugyancsak Isten, és minden más is, ami vonatkozásban van Istennel.²⁴ Ez kizárja mind a szónak, mind egyes úgynevezett üdvösségi tényeknek bálvánnyá tételét. Ezeknek a hitben csupán közvetítő, teológiai kifejezéssel szentségi – jel szerepük van. Ebben az értelemben a hit nem foglal magába elkülönítve konkrét tartalmakat, még tanulságosakat sem. A konstitúció mindkét szemléletet fenn akarja tartani – de hozzá kell tennünk: mindkét szemlélet közvetítése akkor még nem sikerült.²⁵

A kinyilatkoztató esemény tehát lényegében párbeszédés közlési esemény. A közlés résztvevővé tesz, és eszerint hat. Isten szavának az a célja, hogy az, amit kimond, jelenlévő valósággá váljék. Hatékony szó (*verbum efficax*) tehát, amely azt, amit kimond, meg is teszi és ajándékozza is (Zsid 4,12). Végeredményben nem »valamit« ajándékoz nekünk, hanem az Atyához vezető utat (Ef 2,18), és enged bennünket részesedni az isteni természetben (2 Pét 1,4). A kinyilatkoztatásnak ezt a célját fogalmazza meg a Zsinat, amikor az első János-levelet idézi: »Hogy ti is közösségben legyetek velünk, és a mi közösségünk (koinónia) közösség legyen az Atyával és az ő Fiával, Jézus Krisztussal« (1 Jn 1,3).

²⁴ Szent Tamás, Summa theologiae II/II q. 1 a. 1.

²⁵ J. Ratzinger vitatja ezt kommentárjában, 505 teljes joggal. Figyelemreméltó megfontolások találhatóak a doctrina aktusáról és tartalmáról. Vö. Y. Congar, „Traditio“ und „Sacra doctrina“ bei Thomas von Aquin, in: Kirche und Überlieferung (FS Geiselmann), J. Betz und H. Fries (kiad), Freiburg i. Br. 1960, 170- 210.

Isten szava tehát – mint *praeconium salutis* – híradás az Istennel és egymással való közösségről (*communio*-ról). S mint ilyen, az élet szava (DV 1).

Ez az üdvözítő híradás az egész világra irányul. Ezért a »*Dei Verbum*« előszava az egész dokumentum célját meghatározza, amikor Ágostont idézi: »hogyan az egész világ, hallva az üdvösség üzenetét, higgyen, a hitben reméljen és a reményben szeressen« (DV 1).²⁶ Ezt a kijelölt fő irányt a szöveg később ismét tudatosítja ott, ahol a konstitúció a teremtés által adott kinyilatkoztatásáról és – az I. Vatikáni Zsinathoz csatlakozva – arról a lehetőségről beszél, hogy az ész természetes fényében a teremtett dolgokból felismerjük Istent (Róm 1,20) (DV 3; 6). Jelzésértékű azonban, hogy a II. Vatikáni Zsinat jelentősen továbblép az I. Vatikáni Zsinattól azáltal, hogy a teremtést nem tisztán természeti rendként látja, hanem a krisztológia keretébe is belehelyezi. Szól arról, hogy Isten az Ige által teremtett mindent (Jn 1,3), ezzel rámutat, hogy a teremtés Krisztus által történt és Krisztusra irányul (1 Kor 8,6; Kol 1,16k; Zsid 1,2).²⁷

Sajnos, mindazt, ami ebből a fontos gondolatból következik, a *Dei Verbum* nem fejt ki részletesebben. Csak a *Gaudium et spes* lelkipásztori konstitúcióban sikerült rámutatni, hogy Jézus Krisztusból és az ő Szavából fény árad az egész valóságra; Krisztus világítja meg az ember végső rendeltetését, életének értelmét, de a fájdalom és halál rejtélyét is (Gs 10; 22; 32; 45 stb.). Ezért szükséges, hogy amikor Isten szavát teológiailag kifejtjük, az mint az élet szava és mint *praeconium salutis* mindig egyúttal a világhoz szóló és a lényegét közvetítő magyarázat legyen, amely rólunk, a mi világunkról és a mi életünkéről szól. Döntő jelentőségű, hogy ez a magyarázat az örök életet, s az ember igazi céljaként az Istennel való beteljesült közösséget állandóan a szemünk elé állítsa.²⁸

---

²⁶ Szt. Ágoston, *De catechizandis rudibus*, 4,8.

²⁷ Ez a gondolat megtalálható már a zsidó teológiában is: a világot Isten a Tóra előírásainak megfelelően teremtette. Vö. C. Thoma, *Das Messiasprojekt. Theologie jüdisch-christlicher Begegnung*, Augsburg 1994, 72-74.

²⁸ Szent Tamás, *S. Th. II/II q. 1 a 6 unter Berufung auf Hebr 11,1*: "fides principaliter est de his quae videnda speramus in patria."

Isten szava történelmileg egyszer, és mindenkorra elhangzott; a kinyilatkoztatás Jézus Krisztusban elérte teljességét. Most ezt mint evangéliumot az apostoloknak és utódaiknak, a püspököknek kell minden nép számára továbbadniuk. S ha az apostoli ígihirdetés a Szentírásban »kiváltképp értékesen tükröződik« is (DV 8), azért azt mégsem egy könyvnek, hanem az *evangélium élő szavának* {*viva vox evangelii*} kell tekinteni, amelyről – nem elsőként – Luther azt mondja, hogy »egy prédikáció, egy hangos kiáltás (Geschrei) Isten kegyelméről és irgalmasságáról.«²⁹ Aquinói Tamás szentírásmagyarázatai ugyanebbe az irányba mutatnak.³⁰ Ez a továbbadás hasonlóan történik, mint maga a kinyilatkoztatás: szóbeli prédikálás, példamutatás és intézmények által (DV 7). Létezik nem csupán szóbeli, hanem tárgyi áthagyományozás is. A Zsinat a kettőt egy mondatban fogja össze: »Így az egyház a maga tanításában, életében és istentiszteletében örök időkre megőrzi és minden nemzedéknek átadja mindazt, ami önnön lényege, és mindazt, amit hisz« (DV 8).

A hagyománynak ez az értelmezése éles kritikát váltott ki az evangélikus teológusok körében. Ők a hagyomány és az egyház istenítését látták benne, amellyel szemben csak a legerősebb tiltakozásukat fejezheték ki.³¹ Az idézett mondat valóban elviselhetetlen lenne, ha a tényleg létező egyházat és az egyház egész konkrét létét azonosítaná az evangéliummal. Ez nagy merészség lenne, mert kétségtelenül sok minden van az egyházban, ami nem egészen, sőt egyáltalán nem felel meg az evangéliumnak, hanem annak szemmel láthatóan ellentmond. A Zsinat ki akarta zárni ezt a félreértést, ezért nem csak arról beszélt, ami az egyház, hanem külön arról is, amit az egyház hisz. Valójában csak akkor értheti meg valaki az idézett mondatot, ha azt abban a pneumatológiai háttérben értelmezi, amely a konstitúció egész második fejezetén átfénylik.

---

²⁹ Martin Luther, WA 12,259. Vö. P. Althaus, Die Theologie Martin Luthers, Gütersloh 1962, 71 f.

³⁰ Szent Tamás, Super Romanos, c. 1, lectio 1 az evangéliumot bona annunciatio-nak mondja, a lefőbb jó pedig Krisztus; kiemeli az evangélium jelentőségét az üdvösség szempontjából is (lectio 6). Vö. ua. Super Galatas, c. 1, lectio 2.

³¹ Így K. Barth, Kirchliche Dogmatik I/2, 622-640 és sok más evangélikus teológus.

Istennek a mindenkori jelenhez szóló önközlése a történelem során a Szentírás tanúsága szerint a Szentlélekben történik. Általa íródik bele Isten szava a hívők szívébe (2 Kor 3,2k); Isten Lelke mindig újra emlékeztet bennünket Isten egyszer, de mindenkorra kimondott szavára, és emellett mégis újra egyre mélyebbre vezet, a teljes igazságra (Jn 16,13). A Hagyomány tehát Isten szavának a Szentlélekben megmaradó és mindig új jelenléte az egyházban. Ezért tudja ezt a keleti egyházi hagyomány az üdvtörténet epikléziseként (=lélekhívásként) értelmezni.³²

Az egyháznak megígért Szentlélek által lesz az egy, de mindenkorra szóló Isten-szava mindig új eseménnyé és megszólítássá az egyházban. A Zsinat megfogalmazása szerint: »Így az Isten, aki a múltban beszélt, szünet nélkül beszélget Fiának jegyesével; a Szentlélek pedig, aki által az egyházban, és az egyház által a világban fölhangzik az evangélium élő szava, elvezeti a hívőket a teljes igazságra, és az ő műve, hogy Krisztus igéje elevenen él bennük (vö. Kol 3,16)« (DV 8). Ez a kijelentés világossá teszi, hogy semmiképpen sem Isten szavának és az egyház szavának vagy életének azonosításáról van szó. Az egyház Isten szava fölött nem rendelkezhet, azt nem tekintheti *saját* eszközének. Csak olyan egyházként lehet hithirdető egyház, amely hallgatja, amit a Lélek a közösségeknek mondani akar (Jel 2,7p).

Ennek megfelelően a Tanítóhivatalról azt olvashatjuk: »A tanítóhivatal nincs fölötte az Isten szavának, hanem szolgál neki, amennyiben csak azt tanítja, ami át van hagyományozva. Isteni parancs alapján, a Szentlélek vezetésével áhítatosan hallgatja, szentül őrzi, hűségesen kifejti; és amit Isten kinyilatkoztatásként elének ad, hogy higgyük, azt a hitnek ebből az egyetlen letéteményéből meríti« (DV 10).

Sajnos, a Zsinat elmulasztotta konkrét módon kifejteni Isten szavának kritikai (mérce) szerepét; ezt csak mellékesen, egészen finoman jelezte, amikor a Szentírást tükörként határozta meg, amelyben az egyház már most a rejtőzködő Istent látja meg (DV 7), de amelyben – fűzhetjük hozzá – önmagát is újból kritikával nézheti és kell is néznie. A zsinati szövegben hiányoznak azonban a megkülönböztetés konkrét kritériumai, amelyek alapján el tudjuk dönteni, mikor halljuk az egy-

---

³² Ld. N. Edelby hozzászólását a Zsinaton, in: J. Ch. Hampe, i.m. 119-122.

házban Isten szavát, és mikor hallhatunk csupán emberi, sőt néha éppen Istennel összeférhetetlen szót. Joseph Ratzinger jogosan mutatott rá arra, hogy ezzel a Zsinat elmulasztott egy ökumenikus lehetőséget.³³ Amint látni fogjuk, mindazonáltal a konstitúció utolsó, pasztorális és spirituális jellegű része jelzi, milyen irányban kereshetjük a választ.

IV. A Lectio divina pasztorális, spirituális és ökumenikus jelentősége

A »Dei Verbum« iránymutatásai a Zsinat után jó gyümölcsöket hoztak. Lehetővé tették a bibliakutatás felvirágzását, amely megtermékenyítette az egész teológiát, és felbecsülhetetlen jelentőségű volt az ökumenikus párbeszéd terén: a biblikus teológia megújulása nélkül egyszerűen elképzelhetetlen lenne a Zsinat-utáni ökumenikus párbeszéd. A Zsinat után a figyelem középpontjába került Isten szavának teológiája.³⁴ E tekintetben a katolikus teológia sokat tanult a 20. század evangélikus teológusainak jelentős kezdeményezéseiből.³⁵

Legalább ugyanilyen fontos a konstitúció pasztorális és spirituális jelentősége. Erről a hatodik, »A Szentírás az egyház életében« című fejezetben van szó. Ez a fejezet nem jámbor függelék, hanem végeredményben az egész konstitúció csúcspontja. Ezzel az alapvető kijelentéssel kezdődik: »Az egyház mindenkor tisztelte a Szentírást, mint magát az Úr testét is, hiszen főleg a szent liturgiában szüntelenül veszi és nyújtja a híveknek az élet kenyerét mind Isten igéjének, mind Krisztus testének asztaláról« (DV 21). Ez az egyházatyák ősi hagyománya, amely egészen Kempis Tamásig élő maradt.³⁶ Az atyák a Szentírást egyenesen a Logosz megtestesüléseként határozzák meg.³⁷ Szerintük

---

³³ J. Ratzinger, *Kommentar*, 519-523.

³⁴ H. U. von Balthasar, *Verbum caro*, Einsiedeln 1960; O. Semmelroth, *Wirkendes Wort*, Freiburg i. Br. 1962; L. Scheffczyk, *Von der Heilsmacht des Wortes*, München 1966; K. H. Menke, *Art. Wort Gottes*. III, in: *LThK X*, 2001, 1301k.

³⁵ K. Barth, *Kirchliche Dogmatik*, Bd. I/1 und I/2, Zollikon-Zürich 1955. 1960; G. Ebeling, *Wort Gottes und Hermeneutik*, in: *Wort und Glaube*, Bd.1, Tübingen 1960, 319-348; E. Jünger, *Gott als Geheimnis der Welt*, Tübingen 1977, 307-543; W. Pannenberg, *Systematische Theologie*, 1. költ., Göttingen 1988, 251-281.

³⁶ Vö. J. Ratzinger, *Kommentar*, 572 Anm. 1; Thomas von Kempen, *De imitatione Christi* IV, 11, 21 k.

³⁷ Már Antióchiai Szt. Ignác is, *Filadelfiaiak*, 5,1; további helyek, főként Origenestől Id. H. de Lubac, *Geist aus der Geschichte*, 401-404; valamint Jeromos, in: *Psalm*

az egyház úgy él a Szentírásból, miként az Eucharisziából. Mindkettő Krisztus teste és a lélek tápláléka; a kettő egyetlen misztérium.³⁸ A kettő együtt építi az egyházat, amely maga sem más, mint Krisztus Titokzatos Teste.³⁹

Ennek megfelelően hangsúlyozza a Zsinat – kapcsolódva pápai bibliai körlevelekhez XIII. Leótól (1893), XV. Benedektől (1920) és XII. Piusztól (1943) – a Szentírás különleges jelentőségét, amely – a hagyománnyal ellentétben – Isten sugalmazott szava (DV 8). Rögzíti, hogy az egyház egész igehirdetésének a Szentírásból kell táplálkoznia és ahhoz kell igazodnia (DV 21; v.ö. 24), valamint hogy »szélesre kell tárni« a Szentíráshoz vezető kaput minden hívő számára (DV 22). Hangsúlyozza jól használható fordítások szükségességét, amelyek elsődlegesen az eredeti szövegen alapuljanak, és lehetőleg ökumenikus együttműködéssel készüljenek (DV 22). A Zsinat a Szentírást »mintegy a szent teológia lelké«-nek tekinti (DV 24). Jeromos egyházatyát idézi: »A Szentírás nem ismerése Krisztus nem ismerése« (DV 25).

A Zsinat ebből gyakorlati következtetéseket vont le. Buzdította a Szentírás olvasására a híveket egész általánosan (DV 25), majd a papokat (PO 13; 18), a papságra készülöket (OT 16), a szerzeteseket (PC 6), valamint a laikusokat (AA 32). Különös jelentőségűnek értékelte a Szentírást a liturgikus megújulás terén (SC 24; v.ö. 21; 51; 90; 92) és az egyházi zene vontakozásában is (SC 112; 121). Mindezek nyilvánítása mélyrehatóan változtatta és pozitív módon újította meg az egyházban a lelki életet és az ájtatosság gyakorlatát. Röviden szólva: a konstitúció lelkileg gyümölcsözőnek bizonyult.

Sajnos, a ragyogó oldalak mellett vannak árnyékosak is. Az írás-nyelvi gyakorlat gyakran annyira egyoldalúan oktatóvá, bonyolulttá és lelkileg gyümölcstelenné lett, hogy az átlagos hívek számára ismét kerítést vont a Biblia köré, amely inkább nehezítette, mint könnyítette részükre a hozzáférést. Egyes kommentárok többet beszélnek a bibliai szerzők szándékairól és a szöveg különböző rétegeiről, mint Isten nekünk szóló üzenetéről; sok emberi szó és elmélet került Isten szava helyére. Mind-

---

^{147,14,4; 80,3.}

³⁸ H. de Lubac, i.m. 415 f.

³⁹ I.m. 427. Szent Tamás röviden és találóan fogalmaz: Az egyház „per fidem et fidei sacramenta” áll fenn (S. th. III q. 64, a. 2 ad 3).

ez a Biblia szétdarabolásához és a kánon belső egységének megingatásához vezetett. Szerencsére a modern bibliaelemzés (bibliakutatás) kritikus felülvizsgálata is elkezdődött már annak érdekében, hogy visszatérjen az antropológiai szemlélettől a teológiaihoz.⁴⁰

A bibliaolvasás gyakorlatában sokszor érvényesültek olyan összetett (társító, asszociatív) módszerek, amelyek inkább szubjektív ötleteket helyeznek előtérbe, nem annyira a szöveg objektív megértését, és ezért könnyen semmitmondó aktualizálásokhoz vezetnek. Egyes pszichológiai magyarázatokban részben egzegetikailag mellékes szempontok jutnak előtérbe, és ugyanakkor figyelmen kívül marad a szöveg által szándékolt jelentés (az igazi mondanivaló). Amikor –alapjában véve helyesen – szembesítik a szöveget a mai tapasztalatokkal, akkor néha nagyobb szerepet kap ez az utóbbi, sőt, részben még a szentírási szöveg kritikája is, mint maga a szöveg, és mai tapasztalataink bíráló értékelése. Gyakran feledésbe merül az, hogy a Bibliában Isten szaváról és Isten valóságáról van szó.

Ezért úgy látom, hogy a »Dei verbum«-ból származó legfontosabb gyakorlati következtetésünk a *Lectio divina* (= *Lelki olvasás*) bibliai és egyházatyai hagyományának felújítása lehet.⁴¹ Ezen értjük a Szentírás imával összekötött közös vagy egyéni lelki olvasását (DV 25); ebben – a Zsinat szavai szerint – Isten szeretettel jön eléink és beszédbe elegyedik velünk (DV 21). Ekkor maga Jézus Krisztus van jelen közöttünk (SC 7).

A *Lelki olvasás* visszavezethető zsidó zsinagógai istentiszteletre és az ó- és újszövetségi hagyományra (Neh 8,1-8; Lk 4,16-21; Csel 13,14k; 15,21). Megfelelője az egyházatyák korától a középkorig élő egyházi gyakorlat; ez a reformációs kereszténységben kapott új lendületet, elmélyítve a jámborság (kegyesség) gyakorlatát. A mi számunkra Henri de Lubac nyitotta meg újra ezt a gazdag hagyományt.⁴² Ennek

---

⁴⁰ U. Wilckens, *Theologie des Neuen Testaments*, 1/1. köt., Neukirchen 2002, 15-20; 59-119.

⁴¹ Bibliai helyek és az atyák megnyilatkozásai: Art. *Lectio divina*, in: *Dictionnaire de Spiritualité*, IX, 470-496; mindenekelőtt E. Bianchi klasszikussá vált bevezetője: *Pregare la parola. Introduzione alla "Lectio divina"*, Milano 1973 (ném.: *Gott im Wort. Die geistliche Schriftlesung*, Eichstätt 1997).

⁴² H. de Lubac, *Exégese médiévale. Les quatre sens de l'Écriture*, Paris 1959-64 és *L'Écriture dans la tradition*, Paris 1966 (válogatás németül: *Typologie, Allegorie*,

felújítása fontos lelkipásztori feladat. Isten szavára való ilyen lelki hallgatásnak kiemelkedő példája a Szentírásban maga Mária. Ő egészen hallgatója a rá kiáradó szónak (Lk 1,38). Hitben magába fogadja, és hitéért boldogként dicsóit(tet)ik (Lk 1,45). Ő szívében őrizte, forgatta és megfontolta mindazt, amit látott és hallott (Lk 2,19.51).

A lelki olvasás természetesen nem recept, ami egy csapásra megold minden problémát. Nem mentesít a tudományos bibliamagyarázat fáradsalmaitól. Hogy a szentírásmagyarázat fáradságos munka, annak már a második Péter-levél is tudatában van. Ugyanakkor óv a Szentírás önkényes értelmezésétől is (2 Pt 1,21). A Bibliát közösségek számára írták, az egybegyűlt közösségben olvasták, és más közösségekkel is kicserélték. Így egy összetett befogadási folyamat során jött létre a Szentírás kánonja. Ezért joggal hangsúlyozza a »Dei verbum«, hogy a Szentírást, mint az egyház könyvét az egyház lelkületével kell olvasni és magyarázni (DV 12; v.ö. DH 1507; 3007).

Isten szava mindenkié; ezért a közösségben (a közösséggel összhangban) kell magyarázni.⁴³ A Szentíráásra való hallgatásban egyúttal mindazokra is hallgatni kell, akik hasonlóképpen annak megértésén fáradoznak; helyes együtt-hallgatni, szinkron módon {egyidejűleg} az egységes egészre, és diakron módon {az időrendi különbség figyelembevételével} valami korábbira is odafigyelni. Isten szavának igazi jelentése csak olyan nyitott összjátékból származhat, amelyben mindenkinek, bár különböző módon, megvan a saját része: az egyházi Tanítóhivatal tanúságtételének, a laikusok és a teológusok tanúságtételének, a szentek és az egyszerű nép hívő tanúságtételének, nem utolsó sorban a liturgiában és az egyházi művészetben megmutatkozó hitvallásnak, sőt, a világban máshol fellelhető próféciáknak is. Ez az Isten szavára való *hallgatás*, a szó eredeti, katolikus értelmében.⁴⁴

---

geistlicher Sinn, Einsiedeln 1999); *Historie et Esprit*, Paris 1950 (ném.: *Geist aus der Geschichte*, Einsiedeln 1968).

⁴³ A consensus fidelium-ről szóló tanítás („a püspököktől kezdve a legutolsó hívő laikusig”) (LG 12) innen ered. Ide tartozik a consensus patrum (DH 1507) és a consensus theologorum is: ezeket nem egyszerűen az idézetek mechanikus számbavétele során, hanem a megnyilatkozások megfelelő értelmezése által ismerhetjük fel.

⁴⁴ M. Seckler, *Die ekklesiologische Bedeutung des Systems der ‚loci theologici‘. Erkenntnistheoretische Katholizität und strukturelle Weisheit*, in: *Die schiefen Wände des Lehrhauses*, Freiburg i. Br. 1988, 79-104.

A Szentírás lelki olvasásának és a mindenki más szinkron vagy diakron meghallgatásával történő értelmezésének ökumenikus jelentőségét alig lehet túlbecsülni. A Szentírás, amikor így olvassuk és átgondoljuk, közös hitünk eredetéről tanít, és benne közös örökségünk, valamint másoké forog kockán és kerül szóba. Nem csak az

Kép a kongresszusról: Indiai táncosok bibliai jelenetet mutatnak be

táru fel számunkra, amit már ma közösen bírunk hitünkben és amit együtt tudunk tenni, hanem azt is, amit annak érdekében tehetünk, hogy a már meglévő, de még nem teljes egyházi közösséget teljes egyházi közösséggé engedjük érlelődni.

Mert ha igaz az, hogy Isten mind a négy égtáj felől összegyűjti egyházát Szavával, és hogy Isten szava és népe egymástól elválaszthatatlan,⁴⁵ akkor az ökumenikusan közös *Lectio divina*-ban Isten ma is összegyűjti népét. A *Lelki olvasás*-ban az ökumenikusan már létező részleges egység valósággá lesz, és ugyanakkor előkészíti az utat a teljes egység számára. Az ökumenikus párbeszéd ezért olyan mértékben halad előre, ahogyan az Isten szavával való közös lelki foglalkozás teret nyit Istennek a megosztott kereszténységgel való párbeszéde számára. Tehát a Szentírás lelki olvasása és a lelki szentírásértelmezés ad gyógyító választ a betegségekre mind az ökumené, mind a szentírásértelmezés terén.

A *Lectio divina* felújításával a Zsinat – anélkül, hogy ebben az ügyben kifejezetten számadást vetett volna önmagával – legalább az irányt megmutatta, amelyben megtalálhatjuk a választ a még megválaszolatlan kérdésre: a Szentírás kritikai szerepére. Mert a lelki olvasás során

⁴⁵ Martin Luther, Von den Konziliis und Kirchen (1539), in: WA 629.

Isten szava a Szentírásban ismételten kritikával él, buzdít és bátorít bennünket; a Szentírás által az egyház szünet nélkül tükröt tart önma- ga elé. Egy mondatban összefoglalva azt mondhatjuk: a lelki olvasás során Isten szava az egyházban az egyházat önmagával szembesíti. Isten szava képes újból és újból megtérésre és megújulásra felszólítani, s így kritikai szerepét kifejteni a *folyton tisztulásra szoruló egyházban* {*ecclesia semper purificanda*} (LG 8).⁴⁶

Előadásomat ezzel az összefoglaló megállapítással fejezem be: A *Lectio divina*-ban pontosan az történik, amit a *Dei Verbum* bevezető szavai programszerűen kifejeznek: megtörténik »Isten Szavának hívő hallgatása« {*Verbum Dei religiose audiens*}. A Szó hívő hallgatása megtérésre és megújulásra hív; s ez a megtérés és megújulás – és csak is ez – hatalmaz fel bennünket a »fideliter proclamans«-ra, a hű és mindig új hirdetésre, a »praeconium salutis« {az üdvösség üzenetének} továbbadására, Isten szavának tárgyzerű és korszerű tanusítására a világ életéért.

---

⁴⁶ Ld. ehhez: Yves Congar, *Vraie et fausse réforme dans l'Église*, Paris 1950; Groupe de Dombes, *Pour la conversion des Églises*, Paris 1991 (ném.: *Für die Umkehr der Kirchen. Identität und Wandel im Vollzug der Kirchengemeinschaft*, Frankfurt a.M. 1994).

É l ő I g e

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Szövetség és körülmetélés és az eddigi egységek összefoglalása az Ábrahámnak tett ígéretekkel (Ter 17)

A.) Alapgondolat

Minden időben a szerző/hirdető a mindenkori helyzetnek megfelelően, új módon mondja el az isteni ígéretet. Két egymástól teljesen eltérő módot már ismernek a résztvevők. A 17. fejezetben a fogság idejében megfogalmazott ígéretet vannak megfogalmazva. A vezető réteget (politikai és vallási) és Izrael népének jórészét Kr. e. 586-ban a királyuk babiloniakkal szembeni veresége után Babilonba hurcolták és 70 évig ott kellett maradniuk. Mindenki el tudja képzelni, hogy milyen veszélynek volt kitéve minden egyes ember, a nemzeti identitás (ebben az esetben izraelita), a sajátos népszokások és vallásgyakorlat elvesztése szempontjából. Ebben az időszakban lesznek az „otthonról való” szokások szentté: az odatartozás ismertető jelévé és a remény jelévé válnak. Ezek tűnnek fel a 17. fejezetben.

B.) Szentírási szöveg: Ter 17. fejezet

C.) Bevezetés

1.) Ének: A vándor

Refr. Mint zarándok, járok, földszínén nincs lakásom,
Alleluja, kósza vándor álmom égbe, fönn megtalálom.

1. Hív otthonába engem is az Üdvözítő, jó Atyám megtalálom,
Hazahívogat a szeretet, az égi erő, jó Atyám megtalálom.
2. Most asztalához ültet engem Jézus, az Úr, éltető bor, kenyér vár,
Szívem rejtekén a mennynek első sugara gyúl, éltető bor, kenyér vár.
3. Ég városában, miről Isten szent Fia szólt, otthonom megtalálom,
Hol a ház fala, az utcakő is aranyozott, otthonom megtalálom.

2.)Haza - otthon

A magyar nyelv értelmező szótára:

Haza az az ország, az a népközösség, amelyhez tartozunk, a szülőföld. Az a terület, ahol valamely embercsoport életlehetőségekre talál.

Otthon: valakinek a családias, megszokott, bensőséges, meghitt, környezete. (*L. A magyar nyelv értelmező szótára*)

X. Leon-Dufour: Biblikus teológiai szótár (Ószövetség)

1. Haza-élmény – Isten népének története egy kiszakadással kezdődik: Ábrahámnak el kell hagynia hazáját és egy másik ország felé tartania, amelyről még semmit sem tud (Ter 12). Fajtájának új begyökerzése sokáig várat magára. A pátriárkák kánaáni tartózkodásuk alatt idegenek és vendégek (Ter 23,4; Zsid 11,13); ígéretük van az ország öröklésére (Ter 12,7), de még nem kapják meg. Ugyanígy idegen föld számukra Egyiptom is ott-tartózkodásuk idején (Ter 15,13). Isten csak a kivonulás és a sínai szövetség után váltja be ígését: Kánaán az ő földjük lesz, tele vallási jelentőséggel. Hisz nem csupán ajándékba kapták Istentől, nem csupán atyáik sírját őrzi (Ter 47,30; 50.,5; Neh 2,3), hanem szentté teszi az a tény, hogy ott székel az Isten: a szövetség ládájának szentélyében, majd pedig a jeruzsálemi templomban. Mindezek következtében ez a föld összefügg hitükkel.

2. Az elszakadás élménye – De Izrael szert tesz az ellenkező élményre is. Kettős nemzeti szerencsétlenség végül is megfosztja ettől a szeretett hazától. A népet messze hurcolják és átéli az elszakadást, a hazátlanságot. A száműzetés csak fokozza a zsidók ragaszkodását hazájukhoz (Zsolt 137,1-6), siratják szerencsétlenségét (Siralom). Ekkor értik meg, hogy ennek a katasztrófának mélyebb oka a nemzet bűne, amelyet Isten példás módon büntetett (Siralom 1,8.18; Iz 64,4; Neh 9,29). Amíg a megpróbáltatás tart, a távoli, megalázott haza központi helyet foglal el imádságukban (Neh 9,36), gondjaikban (2,3), jövő reményeikben (Tób 13,9-17; Bár 4,30-5,9). A múlt intézményeihez való ragaszkodásukban szüntelenül azon fáradoznak, hogy felújítsák őket, és ez bizonyos mértékben sikerül is. De ugyanakkor a próféták jóslataiban fölfedezik az eljövendő haza megdicsőült képét: ez az új szent föld, az új Jeruzsálem, az egyesült földkerekség középpontja, amely az újra megtalált paradicsom körvonalait ölti magára. Így tehát a haza a zsidók számára egyszerre konkrét valóság, hasonló minden más emberi hazához - és eszményi elgondolás, amely tisztaságával, nagyságával fölébe emelkedik minden nacionalista ideológiának, az emberi álmok kikristályosodásainak. Ez az eszmevilág nem soknemzetiségű, mint ugyanabban a korban a római birodalom elgondolása, de azért az egyetemesség felé tart. Izrael hivatásából kifolyólag: Ábrahámban kell megáldatnia a föld minden nemzetcsaládjának (Ter 12,3), és Sionnak minden haza anyjává kell lennie (Zsolt 87).

– Mit jelent otthon lenni? Mitől érzi magát az ember otthon?

Azt hiszem, a környezetben a megszokás dominál. Valamint az intimség, a privát szféra, egy olyan kis terület, ami az enyém, ahol biztonságban, védettnek érzem magam. A személyes tárgyak, a megszkott környezet, amit „belaktam”.

De az „otthonban” nem is a környezet és a tárgyak dominálnak, hanem a személyek. Ezért mondhatja Szt. Ferenc, hogy „nekünk nincsenek kőből épült házaink, testvér a testvérnek legyen otthona”. És ezért kell is hogy mondja, mert otthonra szüksége van az embernek.

"Ha a világból valók volnátok, a világ szeretné azt, ami az övé. Mivel nem vagytok a világból valók, hanem kiválasztottalak titeket a világból, azért gyűlöl benneteket a világ" (Jn 15,19).

"Közöltem velük igédet, és a világ gyűlölte őket, mert nem a világból valók, ahogy én sem vagyok a világból.

Nem azt kérem, hogy vedd el őket a világból, hanem hogy óvd meg őket a gonosztól. Nem a világból valók, mint ahogy én sem vagyok a

világból való. Szenteld meg őket az igazságban. A te igéd igazság. Ahogyan engem a világba küldtél, úgy küldtem őket én is a világba." (Jn 17,14-18)

3.)Rítus

I. Az ünnep – "Mindennek megvan az órája és minden szándéknak a maga ideje az ég alatt. [...] Ideje a jajgatásnak és ideje a táncnak." (Préd 3,1.4)

"S táncolt is Dávid – teljes erejéből az Úr előtt, közben egy vászon efód övezte. Így vitte fel Dávid és Izrael háza ujjongás és harsonaszó kíséretében az Úr ládáját. [...] Akkor Dávid égő áldozatot és közösségi áldozatot mutatott be az Úr előtt, s mikor készen lett az égő áldozatnak és a közösségi áldozatnak a bemutatásával, megáldotta a népet az Úr nevében. Aztán az egész népnek, Izrael fiai egész seregének, a férfiaknak éppúgy, mint a nőknek, kiosztott egy-egy kenyeret, egy csomó datolyát és egy-egy mazsolás kalácsot. Ezután az egész nép hazament." (2 Sám 6,14-15.17-18)

Mi az ünnep? Valami más. Valami, ami eltér a megszokottól, valami rendkívüli: csoda.

Vannak ünnepek az egyén életében, egy nép, egy ország életében, és vannak vallási ünnepek. Hogy az ünnep valóban ünnep-e, s nem csak hajcihő, nem az dönti el, hogy mekkora tömegeket mozgat meg, hanem hogy mennyire tud kiemelni a köznapi létezésből, milyen mértékben kapcsol össze egy magasabbrendű létezéssel, a természetfeletttel. Csakis ez az istenivel való összekapcsolódás teszi az egyébként lehetetlen lehetségessé: arra a szintre emeli fel, ahol minden olyan, »mint az első napon« (vagyis a teremtéskor), sugárzó, új és először, és a résztvevő maga is a teremtés részesévé válik.

Tehát az ünnepben mindaddig, míg valódi ünnep, megvan valami a teremtésből.

Az ünnep lényegéhez tartozik a nyugalom (a teremtés hetedik napja). Mihelyt a természet jelei, a hagyomány és a szokás emlékezetbe idézi, az ember mindig újra képessé válik arra, hogy egy nem szokványos lét és teremtés részesévé legyen. Idő és ember ünnepivé válik, **ÉS MEGÚJUL A FÖLD ARCA** (Zsolt 104,30).

Ünnepelni annyit jelent, mint ritmikusan visszatérő időközökben nyitott szeművé válni és ebben az állapotban közvetlenül szembetalálkozni azokkal a magasabbrendű valóságokkal, amelyeken egész létezésünk alapszik. – Ünnepelni annyi, mint visszatérni a bűnbeesés előtti.

paradicsomi állapotba, amikor még nem hangzott el: »Arcod verítékével eszed kenyeredet.« (Ter 3,19)

A zsidó nép számára a hét utolsó napja, a szombat megünneplése, megszentelése minden időben az egyik legfontosabb parancs volt.

a./ A szombat a teremtés befejezésének ünnepe. Aki megtartja a szombatot, Isten nyugalmából részesedik (Kiv 20,11).

b./ A szombat emlékezés az Egyiptomból való szabadulásra (MTörv 5,15). A szombatra kell Isten ezen nagy ajándékát emlékezetben megtartania, megjelenítenie és ünnepelnie. Mindenkinek meg kell tartania a szombatot: az egész családnak, a szolgáltnak, sőt még az állatoknak is, hogy a szombati nyugalom által minden teremtmény megérezzen valamit Isten szabadításából.

c./ Keresztény életünk középpontja Krisztus halálának és feltámadásának ünnepe. Krisztus halálával és feltámadásával olyan esemény történt Isten és ember között, amely minden korra, minden életre kihat. Jézus nélkül tehát nincs ünnep számunkra.

Összefoglalás – Az ünnep anyaga és tartalma: ünnepelni annyit jelent, mint kilépni a megszokottból, megélni valami rendkívülit, kapcsolatba kerülni a természetfeletttel. – Fajtái: egyéni és közösségi ünnepek; társadalmi és vallási ünnepek. Az ünnep megnyilvánulásának formája és tartalma szoros egységben, kölcsönhatásban vannak egymással. A zsidó nép vallási életének ritmusát a minden héten ismétlődő szombat-ünneplés adta meg, melyben a teremtés hetedik napját, az Isten nyugalmából való részesedést és az Egyiptomból való szabadulást ünnepezték.

A keresztények kezdettől fogva az eukarisztikus lakomában ünnepezték Jézus Krisztus áldozatát. Miután a pogányokból lett keresztények többségbe jutottak, a keresztény közösség elszakadt a zsidó vallásgyakorlattól, és a szombat helyett a vasárnap, Krisztus feltámadásának napja lett számukra a hét ünnepnapjává.

II. Szokások

	/	\	
	szóban	tevékenységben	
egyéni	családi	nemzeti	népszokások
	rend, szabályszerűség		

III. Rítus

– Olyan ismétlődő tevékenység, ami a transzcendenshez kapcsolódik, az isteni valóságokba emel:

ima: hálaadó, dicsőítő, kérő

áldozat: dicsőítő, engesztelő

beavatások: *zsidó*: fiúk körülmetélése   *keresztény*: keresztség

                                nagykorúvá avatás   bérálás

(felolvasás a zsinagógában)

papszentelés

IV. Kultusz

– Szent jelek bemutatása és bizonyos belső magatartás felvétele által Istennek érzékelhető formában történő szolgálata (imádással, dicsőítéssel, hálaadással és kéréssel).

– A kultusz kiváltságos eszköze az isteni áldás biztosításának; szent helyek, idők, szent szertartások segítségével újul meg az embernek és a világnak oly rövid és törekeny életereje.

– A kultusz mindenekelőtt a múlt eseményeire emlékeztet, és megújítja ünnepüket. Ugyanakkor meg is jeleníti őket, és így éleszti a nép hitét abban az Istenben, aki épp úgy jelen van és épp olyan hatalmas, mint a múltban (Zsolt 81; 106; Mtörv 1-11; Józ 24)

V. Misztériumok

Misztérium: titok, titkos tan, szertartás

Védni az isteni jelenlét titkát: megőrizni

védni az értetlenség,
a profanizálás ellen,
a hamisítás ellen,
a rosszra használás ellen.

A görögöknél a *tanítvány* neve *misztész* (*fátyolozott, eltakart*); jelzi, hogy mintegy ködbe burkolva, fátyolon át látja csak a dolgokat,

a *magasabb beavatotté epoptész* (*látó*), akinek a szeme az érzéki valóságon át a mélyebb valóságig hatol,

a *legmagasabbé prophétész* (*jós*), aki ismeri a múltat és a jövőt.

Titoklátó emberek: elméjük a látszat mögé hatol, fölfedi a dolgok rejtett kapcsolatait, megérzi a belőlük eredő sorsot, a „jövőt”, s kivédeni, netán irányítani tudja.

Vannak az igazságot felfogni nem tudók, és vannak az igazságra méltatlanok.

Példa erre a négy „tanaim” története a Talmudban: hárman közülük elégtelen képességekkel, csekély értelemmel léptek be a „gyönyörűség kertjébe”, vagyis a misztérium-tudományba, s ez lett a vesztük.

„Szent mestereink tanítása szerint ama négynek neve, ki belépett a gyönyörűség kertjébe: Ben Aszai, Ben Zoma, Acher és Rabbi Akiba. Ben Aszai nézett, és elvesztette a látását. Ben Zoma nézett, és elvesztette az eszét. Acher kárt tett a növényzetben. (A gazzal együtt a hasznost is kigyomláta a kertben - természetesen jelképesen értendő.) De Akiba békével (lelkében) lépett be, és békében is távozott. Mert a Szent, neve legyen áldott, mondotta: „Ez az agg ember méltó rá, hogy dicsőséggel szolgáljon bennünket.” (Talmud)

**„Kiépített út vezet arra,
és szent útnak fogják hívni.
Nem jár rajta tisztátalan:
azoké lesz, akik a helyes úton járnak,
és balgák nem tévelyegnek rajta.
Nem lesz ott oroszlán,
ragadozó vad nem lép rá,
nem is téved arra:
csak a megváltottak járnak rajta.” (Iz 35,8-9)**

4. Az Ábrahámnak tett három ígéret szövegének összehasonlítása
Ter 12,1-4a; Ter 15,1-6; Ter 17,1-3a

Pentateuchus

Ter 12,1-4a (4b-9)

forrás:

J

– *Jahve beszéde:*

az Úr azt mondta Ábrámnak:

ígéret:

menj ki földedről ...

nagy nemzetté teszlek és megáldalak
s nagyra teszem neved

Ábrahám reagálása:

elindult tehát Ábrám

– *Nekünk szóló üzenet*
magatartás:

mint egy nomád, Isten vezetése alatt
élni = úton lenni, hagyni, hogy Isten
vezessen

a hit válasza:

J: bízva abban, hogy Isten „velünk
jár” és számunkra új lehetőségeket
ad, élni merni

Ter 15,1-6

JE / D

Ezen események után az Úr látomásban beszédet intézett Ábrámhoz:

Ne félj,

én az oltalmazód vagyok és igen nagy lesz jutalmad.

(Számíthatatlan csillagok)

Éppen ilyen lesz utódod is.

Hitt az Úrnak s ez igazságul tudatott be neki.

szilárdan megmaradni Istenben = elszakadni tudni, ráhagyatkozni, magunkat egyre jobban az isteni valóságra bízni, nem saját tevékenységünkre

JE/D: „szilárdan megmaradni” Istenben, sorsunkat Isten cselekvésének alávetni

Ter 17,1-3a

P

Amikor pedig Ábrám kilencvenkilenc esztendősen lett, megjelent neki az Úr és azt mondta:

Járj előttem, légy tökéletes ...

és én szövetséget szerzek közötted és közötted, és nagyon megsokasítlak

Ábrám arcra borult.

(de vö. Ter 17,15-17a;)

Ábrahám reagálása:

Majd azt mondta Isten Ábrahámnak:

»Sárait, a feleségedet, ne Sárainak hívd, hanem Sárának, mert megáldom, s tőle adom neked azt a fiút, akit majd megáldok, hogy nemzetekké legyen, s népek királyai származzanak tőle!« Arcra borult erre Ábrahám, és nevetett.

a szövetséget megőrizni = magunkra vállalni a kötelezettséget, hogy Isten hozzánk fordulására adott válaszunkat kifejezésre juttassuk

P: vállalni a kötelezettséget, hogy hálátelt lélekkel válaszolunk Isten hozzánk fordulására

5. Szövetségekötések - berith

<u>Noé</u> Ter 9, 8-17	„örök szövetség” (új áldás, hatalom, termékenység)	utódaidé lesz ez a föld
<u>Ábrahám</u> Ter 17	→ körülmetélés →	annyian lesznek, mint a csillagok általad nyer áldást a föld minden nemzetsége
<u>Sínai szövetség</u> Kiv 20. 34.	→ törvény, tízparancsolat →	áldás - beraka - (jólét, bőség, béke, termékenység, egészség, hosszú élet)
<u>Dávidi szövetség</u> , 2 Sám7 2 Sám 23,5 Zsolt 89,4-38 Siralm 3,24; Zsolt 16,5; 73,26	messiási ígéret:	utódja Isten Fia lesz Dávid háza örökké megmarad az „örök”, a fogságban spiritualizálódik, a föld helyett „Jahve az én (örök)részem”

6. Szövegmunka

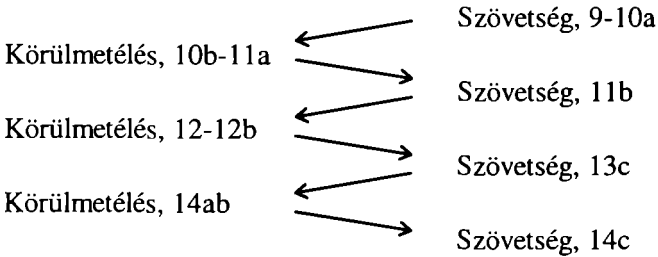
A Papi irat a harmadik írásbeli forrása a Pentateuchusnak (Mózes öt könyve). A fogság idején, Babilonban keletkezett, ahol félték, hogy beolvadnak a babiloni vallásba és kultúrába. A vallási szertartások és szokások - a zombat, a körülmetélés - ezért különösen fontos szerepet játszanak. A Papi irat (P) sajátosságai: az ismétlések, számok, felsorolások, családfák, a kultusz és a törvény és ennek teljesítése, a parancsok pontos követése, teológiai szakkifejezések előszeretete ..., gyakran körülményes stílus.

A Ter 17. a közepe a *Papi irat ősatyátörténeteinek*.

☞ Már a felületes olvasónak is szembejön az ismétlődő fogalmak: a szövetség (az egész szöveget átszövő fogalom, 13-szor) és a körülmetélés (csak az utolsó részben 5-ször). Ugyanakkor ismétlődik a „sok nép atyja”, az „utódaid által”, az „áld”, a „fia születik”, a „mindeket mértéken túl” (2. és 20. versek). Ezek részmotívumok, amelyeket különösen az Ábrahám-történetben találunk, az első két fogalom új.

☞ A szövetség és körülmetélés egymáshoz van kötve a 9-14 versben. Míg a „szövetség” csak egyoldalú szerződés(kapcsolat) volt Isten és Ábrahám között egy eskü által (Ter 15), itt a kapcsolat kétoldalú. Isten a szövetség kimondásával válasza, a körülmetélésre kötelezi az embert. A meg nem tartás szigorú következményt von maga után (ki lesz irtva).

A következő vázlat magyarázza a szorosan vett kapcsolatot amely Isten részéről a szövetség kimondása és az ember részéről a körülmetélés, mint válasz között van:

☞ A Ter 17.-ben halmozódnak az *ígéret*ek, mindenek előtt a *javak ígérete* (2b.4b.16b.20/3 x), néhányszor a fiú ígérete (16a. 19. 21.), de csak egyszer említi a nagyon fontos másik oldalt, a föld ígétét (8.). A javak uralkodó szerepét a fogság idejének történelmi háttérében kell keresnünk (félelem, hogy a kis megtizedelt sereg beolvad a nagy babiloni népbe), a „föld” pedig a távolba tűnt. De erre is kapnak egy ígéretet: Kánaán egész földjét el kell foglalniuk.

☞ A fejezet túlnyomó részét Isten beszéde teszi ki. A népnek, amely egy idegen, ellenséges országban távolinak érzi Istent, bátorító és fontos dolog Istenre, az ő bátorítására hagyatkozni, a szövetségnek nemzedékről nemzedékre fennállónak, „öröknek” kell lennie (17,7).

Ábrahám válasza ünneplő tiszteletadásból, ill. leborulásból és imádságból áll. A Jahvista hagyományban Ábrahám Istennel való kapcsolata bizalmasnak, barátinak mondható, itt ezzel szemben szertartásos és alázatos, nagy távolságban a hatalmas Istentől. Ábrahám a parancsot, az egyezés ráeső részét rögtön végre is hajtja: a körülmetélést (22-

27). A fiú ígéleténél a százesztendőös emberből a hívő magatartás mögül elötör a hitetlenség és nevetni kezd.

A jövőre vonatkozó ígérettel Ábrahámnak nincs problémája (ahogy nekünk sem?), de a jelenre vonatkozó, konkrét ígéret, amely lehetetlennek látszik, problematikussá válik. Amikor konkrétta válik, egyszerűen abszurdnak, bolondságnak látszik (fiú, ilyen aggastyáni korban). Ábrahám hangosan felnevet Isten előtt, mert a valóság ellentmond a hinni akarásának (Sára is nevet, vö. 18,11.12). Így megpróbál Istennel alkuozni egy számára lehetséges változatról (Izmael). De Isten nem megy bele a játékba. Véghezviszi tervét, annak nem feltétele az ember abszolút hite.

Ábrahám megosztódik a kételkedés és imádság között, mivel Izmael ösatyjának tudja magát. Talán az Isten be nem váltott ígérete miatt nevet. Izsák neve a „Jic-hak” azt jelenti „ő nevet”.

☞ A fejezet szerkezete átgondolt kompozíció képét mutatja:

Keret: a származás közlése, Isten megjelenése

1. Bevezetés

1-3a

Isten önbemutítása

parancs

ígéret

Ábrahám válasza

2. Isten beszéde

4-21

(Az elemek kifejtése

1-3a a fogság helyzetéhez

aktualizált formában)

ígéret (utódok)

parancs (körülmetélés rendje)

ígéret (fiú) párbeszédes

formában

Ábrahám végrehajtja, véghezviszi Isten parancsát

Keret: befejezés származással (24)

„*El Saddai*” (Mindenható Isten, 17,1), mint Isten nevének körülírása, 48-szor fordul elő az ŐSZ-ben.

Ábrahám *névváltoztatása* (5) szimbolikus jelentése van:

Ábrám: apám előkelő

Ábrahám: sokaság atyja
(*hamon*)

Sáraiból Sárává átnevezésben nincs jelentős változás. Mindkettő fejedelmet jelent, csak az *i* végű nevek férfi nevek voltak, a gyermekszüléssel az „*i*” elhagyásával Sára nőiségét hangsúlyozza: fejedelemaszszony.

Ábrahám a névváltoztatással válik *királyok ösatyjává* és Sára *királyok ösanyjává*, tehát felemelkedést is jelent egy magasabb rangra.

A *körülmetélés* az északnyugati sémi népeknél, az egyiptomiaknál és az araboknál bevett gyakorlat volt (vagy a férfivá avatásra és higiéniai okokra, vagy vallási alapokra és tisztulási rítusra lehet visszavezetni). A 6. század előtt nem volt kötelező vagy vallási előírás, csak a körülmetéletlen Babilonban, a fogság ideje alatt nő meg a jelentősége és válik a Jahvéhoz tartozás ismertető jelévé és válik a papi iratban hatalmas jelentőségűvé.

D.) Óravázlat

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
1. Ének: Mint zarándok (szöveg: 1. Bevezetés 1.)	ének kottából	Daloljunk az Úrnak 170. old., 10 perc
2. Rítusok mint az identifikáció segítői régen és ma A résztvevők beszélgetése arról, hogy: – Mitől válik egy hely az otthonunkká? – Mitől válik egy ország a hazánkká? A beszélgetés folytatódhat a haza, az otthon, az ünnep, a szokások, rítusok, kultusz és misztériumok szerepéről az életünkben. lásd Alapondolat, Bevezetés 2. 3.	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	20 perc

3. Szövegmunka

Felolvassuk a szöveget.

Az óravezető rövid bevezetést mond a Papi iratról. A résztvevők újra átnézik a szöveget a következő szempontok szerint:

- ☞ 1. Szavak és fogalmak ismétlése (vezérmotívumok) (lásd Bevezetés 6.)
- ☞ 2. A legfontosabb fogalmak összefüggése, hogy hogyan viszonylanak egymáshoz (lásd Bevezetés 6.)
- ☞ 3. Milyen ígéreteket kap Ábrahám, mi a súlypontjuk? (lásd Bevezetés 6.)
- ☞ 4. Milyen kapcsolat van a beszéd és a cselekedetek között a szövegben (lásd Bevezetés 6.)?
- ☞ 5. A nagy szerkezeti egységek (lásd Bevezetés 6.)

4. Hit és hitetlenség: „Arcra borult erre Ábrahám és nevetett” (Ter 17,17)

A-6-os papírkártyákra felírjuk ezt a mondatot, minden résztvevő kap egyet, majd hozzáírja, hogy mit mond számára egy rítus gyakorlása és a kételkedő nevetés közti feszültség, aztán a kártyáját továbbadja - miközben ő is kap egyet a szomszédjától. A hozzá érkezett kártyára is felírja a gondolatait, így megy ez egészen addig, amíg a saját kártyája vissza nem érkezik hozzá.

A végén újra átgondolják a mondatot.

5. Az eddigi egységek összefoglalása az Ábrahámnak tett ígérek alapján

Minden résztvevő kap egy munkalapot, lásd Bevezetés 4., amelyen a „nekünk szóló üzenet” rubrikáit üresen hagyjuk, és amelyet a résztvevők egyénileg töltenek ki. Utána gondolatcsere az óravezető irányításával és kiegészítésével, lásd Bevezetés 4.

6. Befejző ima, ének

A szentírási szöveg hangozós felolvasása, csoportos munka, az óravezető irányításával

szentírási szöveg külön lapon

45 perc

csoportos írásbeli munka

kártyák

20 perc

egyéni, írásbeli munka, utána csoportos megbeszélés az óravezető irányításával

munkalap, lásd Bevezetés 4.

15 perc

kötetlen

kotta, gyertya, gyufa

10 perc

Székely István

Biblikus folyóiratok szemléje

A *The Catholic Biblical Quarterly* 1/2005. számában Mark J. Boda azt vizsgálja, hogy *miért köti Zak 1,7-6,15* (és hasonlóan Aggeus is) *Círusz helyett Dáriusz királyságához* a Babilonból való szabadulást. Történelmi tény, hogy Nabonid után szinte akadálytalan volt a politikai hatalom átvétele Círusz által, és a hazaengedő rendelet ellenére a száműzött zsidók is alig éreztek változást. Kambüész után azonban Dáriusznak lázadásokat kellett súlyos harcokkal legyőznie; a zsidók ekkor érezhették Babilon bűnhődését, Jehud fölötti uralmának megtörését; sokan tértek haza, és újjáépült a templom. A Círusz által 539-ben elindított és Dáriusz alatt 519-ben felgyorsult folyamatot a zsidó hagyomány a prófétai remény teljesüléseként egyetlen egységnek tekintette. – W.Derek Suderman azt javasolja, hogy az »*Énekek éneké*«-ben rendszerint liliomnak fordított virágot a szó egyiptomi jelentésével *lótuszként* értelmezzük. Ez nem szerény virág a sok ezer között, hanem a síkság pompázó díszje és a völgy tavában illatozó csoda, illik a költemény női szereplőjéhez (2,1-2: sáfrány a mezőn, lótusz a völgyekben). Egyiptomban a költészet virága, az újjászületés és fény jelképe; a kék lótusz napkeltekor emelkedik ki a vízből. Jól ismert volt az ókori Izraelben is (pl. Sáron mezőségének lágjaiban). Ugyanez a virágnév a Bibliában vitathatatlanul lótuszt jelent, amikor a templomi oszlopfők díszéről, vagy a bronz medencék szájáról és kelyhéről van szó (1 Kir 7,19.22 ill. 1 Kir 7,26 és 2 Krón 4,5). A szerző sorra veszi előfordulásait az Én-ben; az említett 2,2 után 2,16-ban, 4,5-ben és 6,3-ban jelképes szerephez jut a lótusz lehetősége, 5,13-ban különleges illata; 7,3-ban a termékenység jelképe lehet. – Alexei Sivertsev arra hívja fel a figyelmet, hogy *Neh 8-10* egy Izrael népén belül a Kr.e. V. század közepén (esetleg Babilonban) létrejött szigorú vallási mozgalmat mutat be, amely családok szövetségeként fogható fel papok és leviták irányításával. Életük középpontjában a Templom és az ünnepek álltak, de szabályaik a családok gazdálkodására is kiterjedtek. A szerző szerint közülük váltak ki a II.század közepén azok a radikális csoportok (v.ö. Ez 44), amelyek elhagyták Júdeát, és életszabályaik a *holttengeri tekercsekben* olvashatók. Ezt a szektát »táborokban« élő családok alkotják (ld. a házasságra, a gyermeknevelésre és a gazdálko-

dásra, pl. a kívülállókkal való kereskedelemre is kiterjedő szabályokat); csak egy csoportjuk a »kumrániak« aszkétikus közössége. A cikk hangsúlyozza, hogy a Kr.e.V. századtól kezdve a *hagyományos zsidó családok* a judaizmus fő társadalmi egységei. – Scott W. Hahn kimutatja, hogy *Gal 3,15-18-ban* a szövegösszefüggésből láthatólag Istennek meg nem változtatható szövetségéről van szó, amelyben Ter 22,15-18 szerint ígérettel kötelezte el magát Ábrahámnak, aki cselekedetével is megerősítette hitét. A megígért utód az elsőszülött Izsák által is jelképezett elsőszülött Krisztus. Ez a szövetség történelmileg megelőzte és teológiailag felülmúlja a Sínai hegynél kötött szövetséget.

A **Biblica** 2/2005. számában Karl Olav Sandnes a *János-evangélium egyik alap gondolatát* elemzi, Jn 3,3-8-ból kiindulva. A titokzatos, tőlünk független és újat hozó szél sok mindent kifejez. Az egész evangélium (a prólógustól kezdve) sok formában hirdeti Jézus kilétét (honnan, hová). Meghitt beszélgetések, csodák és éles viták egyaránt az *Istentől jött-ről* és a *benne való hit*-ről szólnak. Számos példa igazolja (pl. a 7-9. fejr. vitái és a 13-16. fejr. tanításai), hogy ez a két csodálatos tény összetartozó, egyaránt Istentől ered, tudást és életet ad. – Ruth Fidler azt vizsgálja, *mit jelent pontosan Zsolt 3,6*. Rituális tettről van szó (pl. gyógyító hatású alvás a templomban), vagy lelki történésről? Az imádkozó nincs a templomban (Isten a szent hegyéről hallgatja), de talán teofánikus álma volt. Vizsgálja a Bibliában és apokrif írásokban olvasható – általa »küszöb-álmoknak« (liminal-dream) nevezett – eseményeket (pl. Ter 15; 1 Sám 3; Zsolt 17), majd a segítő közellét és kézmozdulat jelentését más ókori közelkeleti népek és vallások irodalmában. Végső következtetése, hogy Zsolt 3-ról nem mondhatunk biztosat, mivel a bibliai zsoltárok liturgikus használatáról nincs részletes ismeretünk. A szerző feltevése, hogy a zsoltáros egy válságos helyzetben a templomnál töltött éjszakán megtapasztalta Isten jelenlétét, s ezt ébredése után is érezte, bátran szembenézett ellenségeivel, és bízva új imát kezdett. – Hillel J. Newman azt vizsgálja, honnan ered Ter 48,7 Septuaginta-fordításában (a maszóréta hébertől eltérően) az a kiegészítés, hogy *Ráhelt Betlehem közelében a »hippodrom« (versenypálya, stadion, cirkusz) útjánál temették el*. Ilyen létesítményről már Szt. Jeromos korában sem tudtak és az a Heródes-korabeli arénákkal sem azonosítható. A cikk felhívja a figyelmet arra, hogy Ábrahámnak Szodoma királyával és Melkizedekkel való találkozását (Ter 14,17) egyrészt egy targum, másrészt a Kumránban talált »Apokrif Genézisz« ugyancsak egy (későbbi) stadion területére helyezi. Ezt (a kumráni

szövegben Bet Hakem nevű helyet) a szerző a »Ráhel Sírja« közelében 1961-62-ben feltárt emlékek alapján egy ptolemaioszi időktől kb. Kr.e. 200-ig közigazgatási központként működő várossal azonosítja. Így a Kr.e. 3. századi LXX-szöveg igazolja, hogy Jeruzsálemtől délre már jóval a szeleukida- ill. hasmóneus-kor előtt jelen volt a hellénista életmód, bár talán csak idegen tisztviselők és katonai őrségek körében. – Kevin B. McCruden arra keres választ, hogy Szt. Pál *Róm 14,1-15,13*-ban a római közösség konkrét vitájához szól hozzá, vagy általános erkölcsi eligazítást akar adni az »erősek« és »gyengék« magatartásáról. Pál bizonyosan sokat tudott a római hívekről (nagyobbrészt zsidó származás, eltérő álláspontok az ételekről, a szombatról stb.). Az eltérések azonban nem osztották két szembenálló részre a közösséget. Az apostol a Római levél teológiájával közelít az »erősekhez« és a »gyengékhez«: mindegyik vétkes, Isten mindkettőjüket magáévá fogadta (14,3); mindenki élhet a hitével megalapozott elvei szerint, de ne ítélje el és ne is botránkoztassa a társát. Érvelése megvitató jelleű, a példákat a saját tapasztalatából meríti, és elkerüli a zsidó- és a pogány-keresztény szembeállítását, hiszen »gyenge« lehet mind a régi törvényt szigorúan tartó zsidó-keresztény, mind a konzervatív pogány-keresztény; és hasonló a helyzet az »erősokkal« is. A levél sokszor utal a különböző meghívottak Krisztusban való szerető egységére (pl. 14,8.13.15). Szt. Pál alapos teológiai érvelése a rómaiakhoz is szólt, de általános érvényű. – Thomas Bolin a Prédikátor könyve alap gondolatát rejtő »Minden hiúság...« (René Girard által színlelt panaszkodásnak nevezett) ismétlődő kiáltását vizsgálja, először nyelvi elemzéssel, majd a könyv legfájdalmasabb megállapításai nyomán (3,13 és 11,8-12,8). A könyv kétségtelenül Isten utáni vágyunkról szól; szerinte szenvedéseink abból erednek, hogy magunkévá akarjuk tenni, ami csakis Istené. Ez a szemlélet jelen van a Biblia más könyveiben (pl. Ter 2-3;11), sőt több más ókori közelkeleti és mediterrán kultúrában is. Mintegy 20 éve bibliatudósok alkalmazták már R.Gidard antropológiai elméletét; eszerint éppen az Istennel való közvetlen kapcsolat érzése teszi fájdalmassá az áthidalhatatlan távolságot, amiről a panaszok is szólnak.

OLVASÓINK KÉRDEZIK

*A kérdésekre Székely János
egyetemi docens, templomigazgató válaszol.*

☞ **Kérdés:** Amikor Jézus az örök életre törekvő gazdag kérdésére megnevezi a betartandó törvényeket (Mk 10,19 és párh.), a tízparancsolatból csak ötöt sorol fel. Miért hagyja ki a 3 elsőt és a két utolsót?

Válasz: Márk szövege ezen a helyen kissé bizonytalan. A legtekintélyesebb kódexekben (Vatikáni kódex, kopt fordítások) ez áll: “Ne ölj (5), ne törj házasságot (6), ne lopj (7), ne tégy hamis tanúságot (8), ne csalj (9-10?), tiszteld apádat és anyádat (4)”. Más kódexekben (Alexandriai kódex, latin fordítások, bizánci szöveg) azonban ez a sorrend szerepel: “ne törj házasságot (6), ne ölj (5)...”. Lukács is ezt a sorrendet hozza (Lk 18,20). Ennek az a magyarázata, hogy a Biblia ún. hetvenes görög fordítása (a LXX) szintén ebben a sorrendben (4,6,5,7...) hozza a parancsokat (MTörv 5,17-18).

A korabeli hellenisztikus zsidóság is ismert hasonló rövid összefoglalásokat az ember társadalmi kötelezettségeiről. Az evangélium itt ehhez a hagyományhoz kapcsolódik. Jézus a második kőtábla parancsait idézi a gazdag embernek (csak Máté nevezi ’ifjú’-nak), és ezeken kívül a “ne csalj” parancsát, amely tekinthető a 9. és 10. parancs (“ne kívánd”) összefoglalásának, vagy még valószínűbben a szegények iránti igazságosság parancsának. Sirák fia írja: “Fiam, a szegénytől ne vedd el (szó szerint: ne csald el) kenyerét, s ne hagyd elepedni az elnyomott szemét” (Sir 4,1). Ez a parancs a gazdag ember számára életbevágó, teljesen őrá vonatkozó utasítás volt.

Vagyis a gazdag ember kérdésére (“Mit kell tennem, hogy elnyerjem az örök életet?”) Jézus a második kőtábla egyes törvényeit idézi (szabadon), és ezen kívül a szegényekkel szembeni igazságosság parancsát. Már itt utal arra, amit a gazdag ember feleletére („ezeket mind megtartottam...”) majd még egyértelműbben megfogalmaz: „Menj, add el amid csak van, add a szegényeknek, és kincsed lesz a mennyben; és jöjj kövess engem”. Az örök élet útja a szeretet és odaadás konkrétságában járható. Ezért Jézus nem az első kőtáblát idézi (amellyel kapcsolatban az ember gyakran azzal áltatja magát, hogy ezeket a parancsokat megtartja; vö. Mk 7,6-7), hanem a második kőtábla nagyonis konkrét és kimagyarázhatatlan parancsait, mégpedig a maga

radikális megfogalmazásában. Az örök élet útja önmagunk elvesztésének útja: „aki elveszíti életét, megtalálja azt” (Mk 8,35).

☞ Kérdés: Mi Mk 3,27 jelentése? Azt akarja szemléltetni (az írástudó számára) egy hasonlattal, hogy Jézus a gonosz lelkeket Isten erejével űzi ki, vagy gyakorlati tanács (Jézus követői számára) a sátán elleni küzdelemre, esetleg a gonosz lelkek kiűzésére? Ha gyakorlati tanács, akkor milyen konkrét módszert jelenthet a megkötözés?

Válasz: A márki mondat így hangzik: „Senki sem mehet be az erős házába és nem ragadhatja el a holmiját, ha előbb meg nem kötözi az erőset, s akkor a házát kirabolhatja”. A mondat nyilvánvalóan allegória. Az erős ember a Sátán, a holmija pedig az általa fogva tartott emberek, a betegek és a megszállottak, akiket Jézus megszabadít. Mindez csak úgy történhet meg, ha Jézus erősebb, mint a Sátán. A zsidó apokaliptika is beszélt arról, hogy az Úr majd kiszabadítja Beliar foglyait (Zebulon Végrendelete 9,8; Beliar a gonosz lelkek fejedelmének egyik elnevezése, más kiejtés szerint Beliál, a név jelentése 'értéktelenség'). A gonosz lélek megkötözése szerepel több ördögűzési leírásban (pl. Tób 8,3; Jubileumok 10,7; 48,15). Egyes leírások akkor tartják biztosnak a gonosz távozását, ha egy konkrét helyre (tenger, elhagyatott hegyek), vagy egy állatba (kecske, bika feje, disznó) sikerült belekényszeríteni a démont.

Jézus mondata itt nem ilyesfajta praktikákra akar utalni, hanem egyszerűen arra, hogy a megszállottak meggyógyítása csak azért lehetséges, mert Ő erősebb a Sátánnál, és képes az általa fogvatartott embereket kiragadni a kezéből. Vagyis az ellenfelek vádja (miszerint ő Belzebub segítségével űz ördögöt) önellentmondás. Jézus Isten ujjával űzi ki a Gonoszt, és ez fényes jele annak, hogy elközelgett az Isten királysága, és megdőlt a Sátán birodalma.

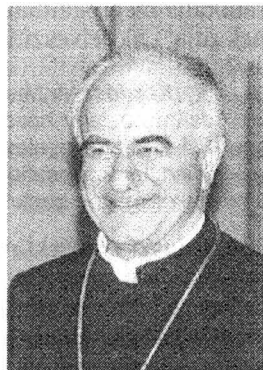

Minden kedves Tagtársunknak és Olvasónknak
áldott, kegyelmekben gazdag, békés
Karácsonyi Ünnepeket kívánunk!

*a Társulat vezetősége
a Jeromos füzet szerkesztői*

A "Dei Verbum hatása"

Részlet Vincenzo Paglia-nak, Terni, Narni és Amelia püspökének, a Katolikus Bibliaszövetség elnökének „A Szentírás az Egyház életében” címmel a Dei Verbum kihirdetésének 40. évfordulója alkalmából rendezett kongresszuson (Róma, 2005. szept. 14-18.) elhangzott megnyitó beszédéből. *Fordította.: Székely István.*

"Felbecsülhetetlen a *Dei Verbum* hatása az Egyház életére. Bár ez a legrövidebb zsinati szöveg, mégis – a liturgikus konstitúcióval együtt – talán a legmélyebbre nyúló változásokat hozta létre a keresztény közösségek életében, és kétségtelenül nagy és fontos vívmány. A zsinati konstitúcióban leírt várakozások azonban nagyobbak voltak, mint az eddig tényleg elért eredmények. Bár sok minden történt, el kell ismernünk, hogy még sok teendők van addig, amíg a Biblia valóban a hívők imájának és lelki képzésének mindennapi könyvévé lesz. Ezt egyszerű statisztika igazolja: a gyakorló hívők többsége csak a vasárnapi liturgiából ismeri a Bibliát, és igazában nem sokan vannak, akiknek a Szentírás napi tápláléka. Bizonyosan ugyanez érvényes a Bibliának keresztény közösségeink lelkipásztori életében való szerepére is. Azt mondhatnánk, hogy még mindig »kevés a Biblia« az egyes hívők és közösségek mindennapi életében.

A Katolikus Bibliaszövetség a vele intézményes kapcsolatban lévő Keresztény Egység Pápai Tanácsával közösen azért szervezte ezt a római nemzetközi Kongresszust, hogy segítsen a fáradozásban, amely ismét a hívők életének középpontjába állítja a Szentírást. A *Dei Verbum* 40. évéről megemlékező ünnepen újjá kell élednie annak a lelkiületnek, amely arra indította a zsinati atyákat, hogy felmutassák a Szentírás értékes kincsét, s azt mindenki számára ismertté és hozzáférhetővé tegyék. A Katolikus Bibliaszövetség érzékeli ennek a feladatnak különösen sürgető voltát, hiszen éppen ennek a zsinati konstitúciónak folyományaként azzal a sajátos céllal született, hogy segítsen a hívőknek bőséggel és mindig újra inni abból a kimeríthetetlen életforrásból, amit

a Bibliában birtokolnak. Amint azt Önök közül sokan tudják, Bea bíboros – a *Dei Verbum* létrejöttének egyik fő szorgalmazója – látva annak veszélyét, hogy a komoly Biblia-tanulás az egyházi főiskolákra korlátozódhat, esetleg csupán tucatnyi tudós munkáját segítve, nyomtérkéssel sürgette egy olyan szervezet létrehozását – ez a Katolikus Bibliaszövetség –, amelynek életben kell tartania a keresztények körében a Szentírás használatának ügyét."

A Biblia-kongresszus alkalmából a Katolikus Bibliaszövetség által rendezett **»UT DEI VERBUM CURRAT«** címet viselő **kiállítás megnyitóbeszédét Alexander M. Schweitzer**, a Katolikus Bibliaszövetség főtitkára mondta. Néhány gondolat a főtitkár beszédéből:

A *Dei Verbum* óta világszerte fellendült biblikus pasztorációt mutatja a számtalan új bibliafordítás; ezt csak jelzik a kiállított minták. Az összes létező nyelveknek még több mint felére azonban még nem készült teljes bibliafordítás. A bibliafordítással kapcsolatos az előadó figyelemreméltó és mind elvi, mind (a *Liturgicam authenticam* kapcsán) hűsbavágóan aktuális megállapítása: »A *Dei Verbum* arra hív, hogy a Vulgatát, a latin egyház ősi keresztény fordítását, amely évszázadokon át mélyrehatóan formálta teológiáját és liturgiáját, tartsuk tiszteletben, ahogyan egyébként a nemlatin egyházak hagyományos fordításait is tisztelnünk kell az ő hagyományukként. A Biblia modern nyelvekre való fordításában azonban kifejezetten kívánja a - valamilyeni hitvallás számára közös - eredeti szöveget (v.ö. DV 22), és ezzel újra meghatározza a Szentírás és a hagyomány viszonyát«. Az előadás összefoglalóan utalt a biblikus pasztoráció példaként kiállított eszközeire (könyvek, szemléltető tárgyak és képek, elektronikus eszközök stb.), köztük a fogyatékosokat (pl. vakokat) segítő módszerekre. Külön felhívta a figyelmet az olvasni nem tudókra és az olvasási hagyomány nélküli kultúrákra, a globalizációval járó »multikultúrákra«, s arra, hogy az emberek többsége számára a Biblia túl drága! Az Egyház missziójával kapcsolatban fontos idézete volt: »Ezért Isten szava...nem korlátozódhat csupán az Egyházon belüli megújulásra; végeredményben az emberiség egésze számára rendeltetett, mivel nemcsak az Egyház, hanem minden ember a maga legmélyén Isten szavából él« (J. Ratzinger. »*Dei Verbum*«-hoz írt kommentárjából, 1967.).

INNEN-ONNAN – Németország – Kemény csapást szenvedett a németnyelvű ökumenizmus: a jövőben nincs többé hivatalos közös katolikus-evangélikus bibliafordítás. A Németországi Evangélikus Egyház (EKD) tanácsa bejelentette lemondását az »Egységfordítás« új kiadásáról. Így most a németnyelvű katolikus püspöki konferenciák maguk fogják kézbe venni az átdolgozást. Az EKD tanácsának elnöke, Wolfgang Huber szept. 7-én Karl Lehmann bíborossal, a németországi katolikus püspöki kar elnökével írásban közölte, hogy többé nincsenek meg az együttműködés feltételei. Hosszú évek óta tervezték az Egységfordítás közös revízióját. Evangélikus szempontból döntő akadály a »Liturgiam authenticam« vatikáni rendelkezés: »A népnyelv használata a római liturgia könyveinek kiadásában.« Ezt a dokumentumot 2001-ben adták ki; az EKD nyilatkozatából nem tűnik ki, miért veszik most elő indoklásként. A közlemény csak annyit ír, hogy a rendelkezés egyes követelményeit az evangélikus fél nem tartja elfogadhatónak. Eredetileg minden döntést egyhangúlag kellett meghozni, most azonban látható, hogy a katolikus fél többé nem zárja ki a (csak) többségi véleményeket sem. A katolikus fél sajnálkozását fejezte ki az EKD döntése miatt. A revízió »oly régóta tervezett és ugyancsak óhajtott« volt. Másnap Lehmann érsek úgy nyilatkozott, hogy a megegyezéshez már »egészen közel« jártak, és végeredményben »alapvető bizalmatlanságról« van szó a vatikáni irattal szemben, s ez lehetetlenné teszi a »felelősségteljes munka« folytatását. 1978 óta a Zsoltárok és az Újszövetség könyvei ökumenikus szövegek voltak. Huber EKD-tanácselnök a levélben megerősítette, hogy a keresztény egyházaknak ugyanaz a Szentírás-szövege. Lehmann érsek szerint az Egységfordítástól való elfordulásuk jelentős teherétel. S csak reménykedhetünk a későbbi egymásratalálásban.

Vatikán – Az előbbiekkal egyidőben a Keresztény Egység Pápai Tanácsának elnöke, Walter Kasper bíboros méltatta a II. Vatikáni Zsinat óta történt ökumenikus előrelépéseket. A »Dei Verbum« zsinati dokumentum 40 éves jubileuma alkalmából Rómában – azóta megtartott – kongresszusról szólva elmondta, hogy a Vatikán annak keretében akarja értékelni a Biblia használatának a Zsinaton meghirdetett új gyakorlatát. Beszédéből szó szerint idézzük: »A végleges megfogalmazás során a zsinati atyáknak nehézségekkel és feszültségekkel kellett megküzdeniök, amelyek a megoldandó problémákból és a történelmi terhekből eredtek. Olyan kérdésekre gondolok például, amilyenek a 16. századi reformáció középpontjába tartoztak, főként ami az Egyház alapfelfogása saját magának Isten Szavához való viszonyáról, vagy amilyen a történelmi-kritikai módszer alkalmazásának kérdése. A »Dei Verbum« dokumentummal a Biblia terén növekvő együttműködés kezdődött a katolikusok és más keresztények között; különösen fellendült a Biblia különböző nyelvekre való felekezeti közti (egységes) fordítása.«

Forrás: Vatikáni Rádió, 2005. szept. 8. *Ford. Székely István*

TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

A **Szentírás Alapítvány**, amelyet Társulatunk hozott létre a biblia-apostolság támogatására, közhasznú szervezet, így támogatóinknak lehetőségük van arra, hogy a Szentírás Alapítvány (1066 Bp. Teréz krt. 28.) számára küldött adományok 30 %-át az adójukból levonják (a törvényben meghatározott korlátig). Ehhez közölniük kell velünk adószámukat is (kérjük, írják ezt az Alapítvány befizetési csekkjének Közlemény rovatába). Igazolást a befizetésről csak 1000 Ft-tól küldünk. (Köszönjük megértésüket.) *Kérjük mindazokat, akik a jelzett adókedvezményt nem kívánják igénybevenni, adományaikat minden esetben a Szent Jeromos Kat. Bibliatársulat csekkjére fizessék be.*

A Szentírás Alapítvány a fentiek értelmében fogadhatja a Jótévedőink által felajánlott (második) 1%-ot is. Az Alapítvány adószáma: 19639886-1-42.

A Szentírás Alapítvány az illetékes hatóságtól 2005. októberében megkapta a jótévedőink 2004-es évre befizetett adójának a Szentírás Alapítvány támogatására felajánlott 1 %-át, összesen **111.335 Ft**-ot. A kapott összeg felhasználásával az Alapítvány az aradi Minorita Plébániának 62 db magyar nyelvű Bibliát ajándékozott.

A támogatásért hálás köszönetet mondunk!

Társulatunk ezévi közgyűlését a 15 éve megszokott időpontban, Szt. Jeromos ünnepe kapcsán, a Szentírásvasárnapot megelőző szombaton tartottuk meg. A közgyűlésen Társulatunk tisztségviselői és alkalmazottai beszámoltak a Tagságnak a Társulat keretében végzett munkánkról: *Tarjányi Béla* ügyv. elnök a Társulat anyagi helyzetéről és folyamatban lévő kezdeményezéseinkről (pl. konkordancia készül a teljes Bibliához, befejezés előtt áll a teljes Szentírás lefordítása cigány nyelvre); *Vágvölgyi Éva* főtitkár az általa tartott biblia-napokról, Bibliaiskolánkról, Továbbképzési Munkacsoportunk tevékenységéről, *Székelly István* főmunkatárs a Jeromos füzet szerkesztéséről és terjesztéséről; *Gelley Anna* irodavezető a nyilvántartásokról, a Tagsággal való kapcsolattartásról és a "Bibliai Figurák" tanfolyamokról; *Bukor Katalin* terjesztő a Bibliabolt forgalmáról, *Horvay Mária* imacsoport-

vezető az imacsoport elmúlt évéről. A Közgyűlést megelőzően szentmisében adtunk hálát Istennek, és kértük Isten segítségét további munkánkhoz.

„A Szentírás az Egyház életében” kongresszus – A Dei Verbum kihirdetésének 40. évfordulója alkalmából a Katolikus Bibliaszövetség és a Keresztény Egység Pápai Tanácsa Rómában, a 2005. szept. 14-18. között megrendezett világgongresszuson ünnepelte az Isteni kinyilatkoztatásról szól zsinati dokumentumot. A mintegy 100 országból összegyűlt 400 résztvevő színes programmal, az elmúlt 40 évet értékelő és előremutató előadásokkal igyekezett újból felhívni az Egyház és a hívek figyelmét erre döntő fontosságú zsinati határozatra. A kongresszuson hazánkat Tarjányi Béla biblikus professzor képviselte, mint a Szent Jeromos Kat. Bibliatársulat ügyvezető elnöke. Erdélyből Nagy József biblikus professzor, a Katolikus Magyar Bibliatársulat elnöke vett részt a kongresszuson. Füzetünk jelen számában olvasható a Pápai Egységtitkárság bíboros-elnökének előadása, ezenkívül részletek a Katolikus Bibliaszövetség elnökének és főtitkárának megnyilatkozásából.

Biblikus professzorok szakmai értekezlete – Október 24-én a Bibliaközpontban megrendezésre került a magyar biblikus professzorok ezévi második szakmai értekezlete. A vitaindító előadásokat Sztármári Györgyi és Tarjányi Béla tartották. A résztvevő professzorok ezúttal is megállapíthatták: mind szakmailag, mind emberileg nagyon hasznos a biblikusok rendszeres találkozója.

Részvételünk az Eucharisztikus Kongresszuson – Harmincnyolc év után a Magyar Katolikus Egyház Budapesten, a Szent István Bazilikában ill. a Bazilika előtti téren újra megrendezte a nemzeti Eucharisztikus Kongresszust, amely egyben az Eucharisztia évének lezárása is volt. A Kongresszus szept. 16-án, pénteken este szentmisével és imádsággal kezdődött, majd szombaton délelőtt változatos programmal folytatódott: előadások, szentségimádás, majd a program végén ünnepélyes záró szentmise. A Bazilika előtti teret ketté osztották a szervezők: a Bazilika felőli részét székek töltötték meg, a másik felében pedig két oldalt ún. „témásátrokban” egyházi közösségek mutatták be, hogy életük hogyan kapcsolódik az Eucharisziához. Ide kapott meghívást társulatunk, hogy mutassa be az Ige és az Eucharisztia kapcsolatát. A szervezők – akiknek külön megköszöntük a nagyon jó szervezést – biztosították a 3x6 méteres sátrat, asztalokat, székeket, paravánokat.

A sátor elején színes poszteren egy Szentírás és egy megtört kenyér szép képe hívogatta az érdeklődőket. Akik beljebb merészkedtek – elég sokan voltak –, azokat megajándékoztuk egy a Szentírás és az Eucharisztia kapcsolatáról szóló kis florilégiummal, idézetekből összeállított füzetceskével, a színes poszter A/4-es változatával, részt vehettek csoportmunkában, jutalomkönyvet nyerhettek. A sátor falát és a paravánokat a Bibilitársulat különböző tevékenységeiről készült fotók borították, hogy az érdeklődők megismerkedhessenek munkánk sokféleségével. Evésre is alig maradt idő, olyan sok volt az érdeklődő. Sátorunkat az ország minden részéből érkező sok érdeklődőn kívül meglátogatta dr. Erdő Péter bíboros atya és a Duna Televízió is. (V.É.)

"Fényből és Szeretetből" kiállítás és könyvbemutató – A közelmúltban Társulatunk kiadásában megjelent Vágvölgyi Éva "Fényből és Szeretetből" című újabb könyve. A megjelenéssel egyidőben a szerző mintegy 250 rajzából és grafikáiból kiállítást rendeztek a Kájoni János Ferences Házban. A kiállítást Kuklay Antal plébános nyitotta meg, a "Fényből és Szeretetből" c. könyvet pedig Nemeshegyi Péter S.J. mutatta be a számos érdeklődőnek. Az ünnepélyes eseményen közreműködtek: Jäger Judit, Geiger György és Lantos István.

Biblikus nap Sárváron – A Gyöngyös-patak és a Rába partján, a Vasi-dombságban megbújó, termálfürdőjéről világhíres Sárvárra kapott társulatunk főtájkára, Vágvölgyi Éva meghívást, hogy a Katolikus Iskola nevelő testületének, valamint utána az érdeklődő híveknek tartson előadást a Szentírásról. Az előadásra 2005. november 18-án került sor. A hosszú vonatút után a kanonok úr, Orbán István atya látott vendégül a plébánián, majd megmutatta a nagyon szép Szent László templomot és a Nádasdy-várat, melyben egy külön szobát szenteltek Sylvester Jánosnak, akinek 1541-ben kiadott Újszövetség fordítása volt a Magyarországon nyomtatott első magyar nyelvű könyv.

A Szent László Katolikus Iskola tantestülete és a helybeli papság a tanári szobában gyűlt össze, hogy az őszi nevelési értekezlet keretében meghallgassa a Szentírással kapcsolatos előadásomat, amelybe a csoportmunka során ők maguk is igen aktívan bekapcsolódtak. Öröm volt együtt lenni velük. – Ezt követte a hívekkel való találkozás. Alig félünk be a rendelkezésünkre bocsátott osztályterembe, pótszékeket kellett behozni. Az előadást itt is számos értékes hozzászólás követte. (V.É.)

Biblianap a Vajdaságban – Október 22-án Nagyikindán a Keresztény Értelmiségi Kör helyi csoportja biblianapot rendezett. Dobó István oromhegyesi plébános előadását (Az Eucharisztia értelmezése az Újszövetségben) számos jelenlévő érdeklődéssel hallgatta: a KÉK és a Szt. Jeromos Kat. Bibliatársulat tagjai, valamint vendégek Szabadkáról, Törökbecseről, Oromhegyesről és Kisoroszról. Az előadás és a tartalmas megbeszélés után a közös ünnep szentmisével zárult. *(Hírvivő)*

Betlehemi Jászolkiállítás – Ebben az évben a városligeti Vajdahunyad Várában, a Mezőgazdasági Múzeum kiállító termében kerül megrendezésre a XII. Betlehemi Jászolkiállítás. A kiállításon bemutatásra kerülnek a "Bibliai Figurák" is, amelyeket Társulatunk munkatársai, Gelley Anna és Zsuppán Monika készítenek az általuk vezetett "Bibliai Figurák" kurzusokon. A kiállítás a dec. 16-án 14 órakor történő megnyitást követően január 15-ig lesz látogatható.

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 5-6-ig a Bibliaközpontban **imaórát** tart, hogy Isten áldását kivesdje munkánkhoz, és imába foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótevőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába.

Az *imaórák időpontja* és az elmélkedések témája: 2006. jan. 6.: Mt 3,16-17; jan. 20.: Mk 3,13-15; febr. 3.: Mk 6,30-32; febr. 17.: Mk 8,34-38; márc. 3.: Mt 9,1-2; márc. 17.: Mt 21,12-14; márc. 31.: Jn 7,33-34; ápr. 21.(!): Jn 21,4-12. Az imaóra vezetői szeretettel hívnak és várnak a közös imára (a helyszínen vagy a távolból bekapcsolódva) minden kedves társulati tagot és érdeklődőt!

Az a támogató együttműködés, amely megnyilvánul Társulatunk Tagjai és füzetünk Olvasói részéről levelek, javaslatok, kritikák, kétkézi segítség, ima, tagdíj, adomány és még sok más formában, igen nagy örömmel tölt el, és ezúton is szeretném mindezt a magam és mindannyiunk nevében ismételten szívből megköszönni!

Tarjányi Béla

SZERETETTEL AJÁNLUK KIADVÁNYAINKAT:

Ó- és ÚJSZÖVETSÉGI SZENTÍRÁS (Káldi-Neovulgáta). Ára 2600 Ft.

ÚJSZÖVETSÉG és ZSOLTÁROK (Káldi-Neovulgáta). Ára: 1400 Ft.

Plébániák, hitoktatók, egyházi közösségek a Bibliaközpontban

30 % ill. 25 % kedvezménnyel hozzájuthatnak:

Szentírás: 1820 Ft, Újszövetség és Zsoltárok: 1050 Ft.

JEROMOS BIBLIAKOMMENTÁR

1. kötet: *Az Ószövetség könyveinek magyarázata*

2. kötet: *Az Újszövetség könyveinek magyarázata*

3. kötet: *Biblikus tanulmányok*

A kötetek ára: 8.000 – 7.000 – 7.000 Ft

A három kötetes mű ára: 22.000 Ft

Újdonság!

Vágvölgyi Éva, **FÉNYBŐL ÉS SZERETETBŐL**. Ára: 1480 Ft.

Ternyák Csaba: **Az imádkozó Jézus**. Ára: 980 Ft.

BIBLIKUS ÍRÁSOK sorozatunkból:

Szentírásmagyarázat az Egyházban, BIR 1. Ára: 480 Ft.

Mócsy Imre S.J., **Mi a Biblia?** BIR 2. Ára: 420 Ft.

Tarjányi Béla, **Biblikus teológia** - Tanulmányok, BIR 3. Ára: 560 Ft.

E g y é b:

Cigány-Magyar Újszövetség. Ára 2600 Ft.

Székely János, **Az Újszövetség teológiája**. Ára: 1960 Ft.

Kocsis Imre, **„Isten elküldte Fiának Lelkét..”** Ára: 840 Ft.

Vágvölgyi Éva, **CSENDES PERCEK**. Ára: 580 Ft.

Vágvölgyi Éva, **AZ ARANYVIRÁG** – Mesék kicsiknek és nagyoknak (3. kiadás). Ára: 540 Ft.

A. Hecht, **KÖZÖS UTUNK A BIBLIÁHOZ** (2. k.). Ára: 480 Ft.

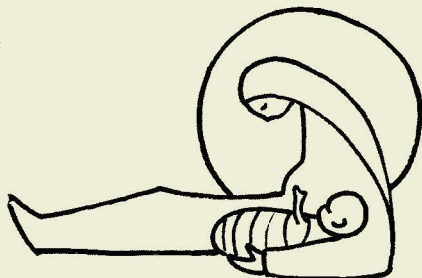

Isten Szava

---

*Egy példány ára 200 Ft,
az évi négy szám 800 Ft (+ postaköltség)*

Biztonságban

*Mária karjába kicsi gyermek simul,
Hunyt szeme mögött csodák világa tárul,
Nincs mitől félnie, szeretet óvja-rejti magába,
A sötétség még nem tud hozzáférni.
Mint kicsi madár, bújok a Gyermek arcához,
Füldöm a fényben, szeretet-sugárözönben.*

*De én magam vagyok a gyermek is
A biztonságot adó istenanyai kézben,
Hunyt szemem mögött csodák világa tárul,
Nincs mitől félnem, szeretet óv-rejt magába,
Ott a sötétség nem tud hozzám férni,
„Az alvilág kapui nem vesznek erőt rajta” (Mt 16,18)*

(Havva)

örökre megmarad
